1 Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

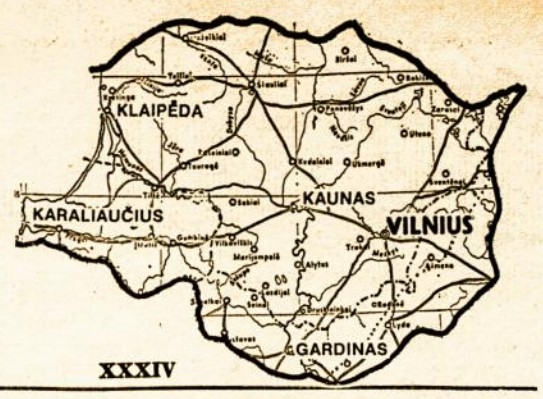

Nr. 27 (1517) Londonas, 1980 m. liepos 7 d. XXXIV

P L B konferencijos nutarimai

Lietuvos okupacijos 40 metų sukakties išvakarėse politinė konferencija, sušaukta Pasaulio Lietuvių Bendruomenės, JAV Lietuvių Bendruomenės ir Kanados Lietuvių Bendruomenės Visuomeninių Komisijų 1980 m. birželio 8-9 dienomis Vašingtone, išklausiusi pranešimų bei svarstybų aktualiais Lietuvos laisvės siekimo pastangų klausimais, nutarė:

— Lietuvių tautai tarti brolišką žodį, kuris bus perduotas radijo bangomis į okupuotą kraštą.

— Pasiųsti popiežiui Jonui Pauliui II, JAV prezidentui J. Carter ir JAV olimpinio komiteto pirmininkui laiškus Pabaltijo kraštų okupacijos, Lietuvos tikinčiųjų, olimpiados ir Afganistano klausimais.

— Išeivijos lietuviams pristatyti šias konferencijos išvadas:

1. Konferencija atkreipia laisvojo pasaulio lietuvių dėmesį į kintančią tarptautinę padėtį, ypač Sovietų Sąjungos didėjančią agresiją, ką rodo Afganistano okupacija, bei vis stiprėjančią lietuvių tautos kovą už žmogaus bei tikinčiųjų teises ir tautinį apsisprendimą. Atsižvelgiant į šiuos faktus, išeivija turi sustiprinti savo pastangas formuojant pasaulio nuomonę prieš Sovietų agresiją ir iškeliant lietuvių tautos kovą už laisvę. Šiai veiklai vykdyti nepakanka solistinių veiklos momentų. Naujos sąlygos reikalauja, kad mūsų laisvės siekimų organizacijų vadovybės, išlaikydamos savo tradicinius pagrindus, atsiremtų į plačiausius išeivijos lietuvių sluoksnius.

2. Siekiant sustiprinti išeivijos paramą tautai jos kovoje už laisvę, išeivija turėtų vystyti įvairiausius komunikacijos būdus su Lietuvos žmonėmis. Tai yra reikalinga ne tik tautos siekių supratimui, bet taip pat tų siekių palaikymui. Išeivijos vaidmuo šioje veiklos plotmėje neturi būti nuvertintas.

3. Konferencija skatina Pasaulio ir Kraštų Lietuvių Bendruomenių vadovybes rūpintis, kad būtų sustiprinta Lietuvos laisvės siekimo organizacija ir jos valstybinis bei visuomeninis reiškimasis. Užtat reikia įgyvendinti šiuos siekius:

a. Atitinkamose JAV įstaigose daryti žygių, kad būtų pakeista dabartinė politika, t.y., kad būtų pripažįstami Lietuvos diplomatais naujai akredituoti asmenys, kurie nėra buvę nepriklausomos Lietuvos Diplomatinės Tarnybos nariais.

b. Bendrai su Lietuvos Diplomatine Tarnyba ištirti sąlygas, kuriuose laisvojo pasaulio kraštuose būtų galima atstatyti — ar pradėti kur jo nebuvo— Lietuvos atstovybių veikimą (pilną ar dalinį), neaplenkiant ir tų valstybių, kurioms Lietuva nebuvo akreditavusi savo atstovų, bet turėjusi diplomatinius santykius.

c. Kraštų Lietuvių Bendruomenės turi stengtis palankiai nuteikti savo valstybių vyriausybes Lietuvos atstovavimo reikalui.

d. Kraštų Lietuvių Bendruomenės turi ištirti sąlygas ir surasti Lietuvos Diplomatinės Tarnybos veiklai pastovius reikalingų lėšų šaltinius.

4. Konferencija konstatuoja, kad sėkmingai visokeriopai Lietuvių Bendruomenės veiklai yra būtina turėti nuolatinį informacijų telkimo ir skleidimo centrą. Konferencija pripažįsta, kad šiuo metu veikianti Lietuvių Informacijos Tarnyba atlieka visokeriopos informacijos funkciją ir ypač reiškia padėką kun. Kazimierui Pugevičiui už jo įdėtą triūsą bei pastangas išplėsti informacijos centro veikimą. Konferencija skatina Pasaulio ir Kraštų Lietuvių Bendruomenių valdybas bei visą lietuvių išeivijos visuomenę šiam centrui talkinti, telkiant ir skleidžiant žinias apie lietuvius bei Lietuvą ir teikiant finansinę paramą.

Iškilus žmogaus teisių judėjimui Lietuvoje, išeivijos pareiga yra kuo greičiau ir kuo plačiau paskleisti to judėjimo dokumentaciją plačiame pasaulyje, susisteminti tos dokumentacijos skleidimą, ventimą į kitas kalbas bei jos platinimą.

5. Konferencija teigia, kad lietuvių studijų centras ar panaši institucija galėtų daug pasitarnauti Lietuvos reikalui, ir todėl ragina lietuvių visuomenę ir visas organizacijas šiuo klausimu vesti diskusijas ir surasti atitinkamą sprendimą.

6. Konferencija pabrėžia, kad žmogaus teisių ir tautų apsisprendimo teisės reikalavimai turi būti nedviprasmiškai tvirtai įtraukti į JAV prezidentinių kandidatų rinkimines platformas, ir įpareigoja JAV LB Krašto valdybą kontaktuoti prezidentinius kandidatus ir perduoti jų platformų formuotojams JAV lietuvių visuomenės nusistatymą šiuo reikalu.

Pasaulyje

„LUEBECKER NACHRICHEN" PRISIMINĖ

Pabaltiečiams minint savo valstybių okupacijos 40 m. sukaktį, vokiečių „Luebecker Nachrichten" birželio 15 d. išsispausdino šį Werner Neumann straipsnį, pavadintą „40 metų sovietų rankose. Išvietintieji pabaltiečiai visame pasaulyje mini 1940 metų aneksiją".

„Talino mieste, kur sekantį mėnesį įvyks olimpinės burlavimo varžybos, ši tragiška diena negalės būti minima.

Prieš 40 metų, 1940 m. birželio 17 d., Estijos respublika, kaip ir Lietuva ir Latvija, buvo Sovietų armijos užimta ir vėliau įjunga į Sovietų Sąjungą. Išvietintieji lietuviai, latviai ir estai šiandien Hamburge iškilmingai mini šią baltų tragediją, per kurią šių trijų mažų Europos tautų apsisprendimo teisė buvo užgniaužta.

Didesni gedulo mitingai įvyks Amerikoje, Kanadoj ir Anglijoj, kur dešimtys tūkstančių išvietintų pabaltiečių gyvena. Šiuose trijuose kraštuose dar ir šiandien tebėra egzilinių diplomatų vedamos Baltijos kraštų diplomatinės atstovybės, kurios net galiojančius užsienio pasus išduoda.

Sovietų 1940 m. aneksija buvo aiškus 1918-1920 metų sudarytų sutarčių sulaužymas, kuriomis anuometinė dar jauna Sov. Sąjunga pripažino šių kraštų nepriklausomybę „visiems laikams". Maskva po 1939. VIII. 23 pasirašyto Hitlerio-Stalino pakto, jautėsi šių sutarčių nebesaistoma, jis šiuos kraštus priskyrė Maskvos interesų sferai.

Lygiai kaip dabar Afganistane, ir šiuose trijuose Pabaltijo kraštuose 1945-1950 metais vyko didesnės apimties partizanų kovos su Sovietų armija. Opozicija prieš Sovietus dar ir šiandien plačiuose gyventojų sluoksniuose gyva, kaip tvirtina išvietintieji pabaltiečiai. Pavergtieji estai, latviai ir lietuviai ir šiais 1980 m. turi kaip sovietų kariai dalyvauti kariniame Afganistano pavergime. Išvietintieji pabaltiečiai tvirtina, kad jie gali įrodyti, jog mažiausiai 100 karių iš šių kraštų yra žuvę Afganistane.

Taline, kur pasiruošimai olimpinėms regatoms vyksta visu spartumu, svečiais iš Vakarų būtų labai džiaugiamasi, kaip pranešama iš Bonnos. Tačiau Sovietų įstaigos griebėsi priemonių asmeniniams ryšiams tarp vakariečių svečių ir Talino visuomenės labai apriboti."

NAUJAS HELSINKIO GRUPĖS DOKUMENTAS

Balandžio mėnesį Vakarus pasiekė Lietuvos Helsinkio grupės dokumentas Nr. 26-tas. Vieta ir data nepažymėtos, bet iš teksto matyti, kad jis rašytas kelioms dienoms praėjus nuo Sacharovo arešto ir jo ištrėmimo į Gorkį. Pasirašiusieji — Ona Lukauskaitė-Poškienė, kun. Bronius Laurinavičius, Mečislovas Jurevičius ir Algirdas Statkevičius — kreipėsi į TSRS vyriausybę, protestuodami prieš Sacharovo repatriavimą ir prašo jį grąžinti į Maskvą. Dokumento nuorašai adresuoti Tarptautinei Amnestijai, Tiesos redakcijai, Sacharovui ir TSRS Mokslų Akademijai. Gautoje dokumento kopijoje yra prierašas latvių kalba: „Helsinkio grupės pareiškimui pritariu". Įrašytos 22-jų pabaltiečių pavardės, iš jų 12 lietuvių.

(ELTA)

MANEVRAI PRIE NAFTOS ĮRENGIMŲ ŠIAURĖS JŪROJE

Varšuvos pakto kraštų karinis laivynas surengė manevrus Šiaurės jūroje. Norvegijos ir Danijos kariniai specialistai susirūpinę tuo, kad tie Sov. Sąjungos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos laivai vis sukiojosi apie naftos ir dujų įrengimus jūroje.

Pagal sutartis su Danija, bet kurio sovietinio krašto trys laivai vienu metu gali praplaukti pro šalį, neįspėdami Danijos įstaigų.

KETURI NAUJI MONSINJORAI LIETUVOJE

Lietuvių Informacijos Centras Niujorke praneša, kad vyskupas Liudvikas Povilonis, Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos valdytojas, gegužės 23 d. grįžęs iš Romos, parvežė keturiems Lietuvos kunigams monsinjoro titulus: kun. Liudvikui Mažonavičiui. Kauno arkivyskupijos generalvikarui, kun. Vaclovui Grausliui, Rasenių dekanui ir Šiluvos klebonui, kun. Juozapui Žemaičiui, Šakių dekanui ir klebonui, kun. Andriejui Gustaičiui, Igliaukos klebonui.

VITAS IŠKRITO IŠ WIMBLEDONO TURNYRO

Paryžiuje surengtame turnyre praeitą mėnesį Vitas Gerulaitis laimėjo prieš Wojtek Fibak, tenisininką iš Lenkijos. Wimbledone Vitas pralaimėjo jam. Vito nepasisekimas buvo labai netikėtas, nes W. Fibak teniso pasaulyje laikomas Nr. 13, o Vitas Nr. 4.

SUSIDEGINO DANCIGE

Vokiečių „Die Welt" birželio 22 d. rašė, kad Dancigo-Gdynės miesto centre gegužės 29 d. susidegino diplomuotas ekonomistas Andrzej Durkacz, protestuodamas prieš Lenkijoje viešpataujančią neteisybę ir Bažnyčios persekiojimą.

POPIEŽIAUS KELIONĖ Į BRAZILIJĄ

Popiežius Jonas Paulius II išskrido į Braziliją ir per 12 dienų yra numatęs aplankyti 14 miestų. Tai jo septinta kelionė į užsienius.

Brazilija yra katalikiškas kraštas, kuris gyvenime, gindama pilietines laisves, ris turi daugiau kaip 350 vyskupų. Bažnyčia ten stipriai dalyvauja politiniame remdama darbininkus, kai jie reikalauja didesnių atlyginimų, ir net pasisakydama už streikus.

KĄ SCHMIDTAS LAIMĖJO MASKVOJE?

Vakarų Vokietijos kancleris Schmidtas Maskvoje Sov. Sąjungos vadams buvo iškėlęs klausimą, kad sovietinės armijos turėtų būti atitrauktos iš Afganistano. Bet tas klausimas nesusilaukė atbalsio, kokio Vakarai norėtų.

Sov. Sąjungai rūpėtų karinių pajėgų mažinimas vidurio Europoje.

BANI-SADR NEPRISIIMA ATSAKOMYBĖS

Ajatola Chomeinis pakaltino Irano vyriausybę, kad ji tebelaiko aukštuosius pareigūnus, kurie dirbo šacho laikais.

Prez. Bani-Sadras atsakė jam, kad ministeriai dar tebėra kol kas tie, kuriuos paskyrė pereinamuoju laikotarpiu min. pirm. pareigas ėjęs, dabar svetur gyvenąs Bazarganas, dėl to už jų darbą jis nesąs atsakingas. Įstaigos net ir blankus raštams tebenaudojančios senuosius.

Prezidentas esąs Chomeiniui įteikęs neterminuotą atsistatydinimo pareiškimą.

Naują ministerį pirmininką paskirsiąs parlamentas, kuris kol kas atliekąs visokius reikalingus formalumus.

Tuo tarpu Irane vyksta naujai pradėtas valymas. Iš naftos ministerijos „išvalyta" 495, iš Teherano universiteto personalo 69 (iš viso, įskaitant studentus, iš to universiteto per savaitę „išvalyta" 559 asmenys).

PIETŲ AFRIKA ANGOLOJE

Jau kelios savaitės, kai pora tūkstančių Pietų Afrikos karių laiko užėmę pozicijas pietinėje Angoloje (mūšių metu žuvę daugiau kaip 300 gyventojų, sužeista buvę bent 250 Angolos karių).

A. TERLECKO STRAIPSNIS „KONTINENTE"

Antano Terlecko straipsnis apie lietuvių-žydų santykius (Ueberlegungen zum Verhaeltnis zwischen Litauer und Juden") išspausdintas žurnalo Kontinent (Nr. 12) vokiškoje laidoje.

UNIVERSITETŲ VALYMAS IRANE

Balandžio mėn. buvo uždaryti Irano universitetai, suimta nemaža dėstytojų ir studentų, kurie būsią teisiami, ir niekas dar nežino, kada vėl bus leista veikti. Kaip skelbiama, universitetai turės būti sumuzulmoninti.

7 dienos

— Britanija 1982 m. pradės leisti į apyvartą vieno svaro metalines monetas, kurios svers dvigubai tiek, kiek dabartinės 50 penų.

— Suomija ir Švedija pradeda reikšti baimę dėl tų atominių raketų, kuriomis ruošiamasi aprūpinti Europą, nes per tuos kraštus jos skrisiančios, kai bus leidžiamos į Rusiją.

— Pasikėsinimo metu buvo sužeistas Sirijos prez. Assadas.

— Kanados parlamentas patvirtino oficialų himną, ir parlamentarai jį tuoj sugiedojo, vieni angliškai, kiti prancūziškai.

— Ajatola Chomeinis reikalauja, kad iš Irano įstaigų būtų išvalyti visi pareigūnai, kurie tarnavo šacho režimui.

— Dabar Egipte gyvenąs buvęs Irano šachas vėl sunkiai susirgęs.

— Botsvanos (Afrika) prez. Seretse Chama buvo atvažiavęs į Londoną gydytis, bet gydytojai jam pasakė, kad jis serga ligi šiol neatpažinta nepagydoma liga, tai jis vėl išvažiavo namo.

— Sudano (Afrika) sunkiai sergantis prez. Numeiris atvažiavo į JAV gydytis.

— Remontuojant Pekine (Kinija) Dangiškosios taikos vartus, buvo nuimtas ten kabojęs Mao Cetungo portretas, o kadangi dabar kritikuojami kai kurie jo politikos ėjimai, tai tikėtasi, kad portretas nebebus iškabintas, tačiau taip tikėjusieji turėjo nusivilti.

— Šiaurės vakarų Kinijoje dar yra apie 1.000 tų garsiųjų pandas veislės meškų, kurių po vieną ar po dvi to krašto vadai mėgsta padovanoti apsilankiusiems vakariečių valstybininkams, bet jų vis mažėja, pasaulinis laukinių gyvūnų fondas net paskyrė milijoną svarų rūpintis joms išlaikyti, kad neišnyktų, tačiau šį pavasarį jos pradėjusios mauroti kaip reikiant, tai tikimasi, kad bus apsčiai mažiukų meškiukų pandukų.

— Keturis savaitgalius demonstravo Zueriche (Šveicarija) jaunimas, pridarė apie už milijoną svarų nuostolių, sužeista jų 140 ir policininkų 36, bet dabar, kad apsiramintų, duotas jiems patiems tvarkytis jaunimo centras.

— Sudužo Italijos vidaus tarnybos lėktuvas, žuvo visi 91 juo skridusieji, ir spėjama, kad tarp keleivių buvo teroristas, kuris lėktuvą susprogdino.

— Kneseto (parlamento) posėdžio metu Izraelio min. pirm. Beginas gavo širdies smūgį.

— Iranas įsakė išsikraustyti Sov. Sąjungos ambasados pirmajam sekretoriui Golovanovui, kuris pakaltintas šnipinėjimu.

— Islandija prezidente išsirinko moterį — mokytoją Vigdis Finnbogadottir.

Netekus brangaus žmogaus
in talentingo rašytojo

ROMUALDO GIEDRAIČIO-SPALIO,

reiškiame gilią užuojautą jo žmonai ir D. Britanijos lietuviams.

Belgijos Lietuvių Bendruomenė

Stasys Kuzminskas

Erdvė tautai sveikai tarpti

Lietuva niekuomet nebuvo nei sala, nei kalnas, nei dykuma, kurios būtų vengęs pakeleiviingas. Priešingai, Lietuva buvo derlinga miškuota lyguma, į kurią užklydęs keleivis galėjo rasti sau ir maisto ir prieglobstį. Šimtmečiams slenkant, tokių keleivių skaičius, dažnai ginkluotų, vis augo. Vieni keliavo iš vakarų į rytus, kiti iš rytų į vakarus.

Ilgainiui keliautojams į rytus už Lietuvos ribų atsivėrė dar didesni, dar derlingesni mažai apgyvendinti žemės plotai, o keliavusiems į vakarus — dar neregėti milžiniški vandenynai, kuriais tinkamai pasinaudojus, galima būtų išplaukti į platųjį pasaulį.

Lietuva tuo būdu neišvengiamai tapo konflikto ir kovų vieta, kur vokiečiai verždamiesi į rytus, o rusai į vakarus susitikdavo, žvangindavo savo ginklais, niokodavo kraštą. Žudydavo lietuvių tautą bei jos gentis, ypač prūsus, nes šie buvo pavojingiausi ir atkakliausi kovotojai.

Tiesiog neįtikėtina, kad šių kovų audros, kurios tęsėsi daugiau kaip 6 šimtmečius, vis dar tebeliepsnoja ir lietuvių tauta dar tebekovoja, nors kai kurios jos gentys jau iškapotos ir sunaikintos.

— 1918 metais įvyko istorinės reikšmės stebuklas. Vokiečių-rusų kovoms Lietuvos laukuose dar tebesiaučiant, **vasario 16 d.** užgimė Nepriklausoma Lietuvos valstybė, tartum senų šimtmetinių audrų pagimdyta ir liepsnų pakrikštyta.

Tik nepadarykime klaidos. Tik nemanykim, kad tauta ir valstybė yra tas pats. Tauta, kuri siekia savo nepriklausomos valstybės, turi turėti savo žemę, savo plotą, savo erdvę, kurioje ji galėtų nekliudoma laisvai gyventi ir klestėti. Ši erdvė yra tautos kūnas, tik jos abi, tauta ir erdvė, sudaro Lietuvos valstybę.

***

Rytų - vakarų nesantaikos audra tebeliepsnoja, jų pasekmių griuvėsiai vis tebesimilksta. 1918 m. vasario 16 d. nelauktai gimęs Lietuvos kūnas buvo du kartus žiauriai sužalotas: 1921 m. Lenkijos kariuomenės įsiveržimu ir Vilniaus bei jo sričių pasisavinimu ir 1940 m. rusų įsiveržimu, Lietuvos Nepriklausomybę išprievartaujant.

Šiandien lietuvių tauta priešinasi ir kovoja už savo laisvę **savo valstybės griuvėsiuose.** Kova tarp rytų ir vakarų nenumalšinamai šėlsta, ir jos pasekmės nenumatytinos ir neįspėtinos. Ar ši kova baigsis rusų sovietinės imperijos suirimu, vakarų visuotiniu laimėjimu, ar karu ir Kinijos pergale, ar visuotiniu atominiu karu ir pasaulio tautų sunaikinimu — niekas, kad ir išmintingiausias, nežino.

Mums, lietuviams, visais tokiais ar panašiais atvejais lieka tik vienas ir visuomet tas pats siekis — išlikti gyvais, tautiškai organizuotais ir valstybiškai nepriklausomais. Šis uždavinys yra labai sunkus, o dažnas pasakys, kad neįvykdomas.

Bet žmogaus sugebėjimas, dvasinė jėga, veržlumas taip pat dar nebuvo išmatuotas nei metrais, nei atomo pajėgumu.

Šiandien, pavyzdžiui, sunku net įsivaizduoti, kad lietuvių tauta staiga taptų išnaikinta, staiga žūtų. Ji liks mažesniu ar didesniu skaičium. Tai žino ir jos piktiausi priešai. Jie pavydi jai tik viena: erdvės, stipraus kūno, klestinčios valstybės. Mūsų kaimynams geriau patiktų, jeigu lietuvis gyventų jų kūne, federacijos ar autonomijos teisėmis jų valstybėje, kad ir geriausiai maitinamas, bet **iš lėto ten nepastebimai nyktų.** Štai nuo šios mūsų mielų kaimynų pagundos mums, lietuviams, ir būtina visomis įmanomomis priemonėmis apsisaugoti.

Taip esant, tarp vakarų ir rytų kovos sąlygoms nuolat besikaitaliojant, kai ir galo šitam vis dar nematyti (o jis gali ateiti ir labai nelauktai), ar tik mums, lietuviams, nekyla labai svarbus klausimas: kokia turėtų būti toji valstybė, toji erdvė, tas kūnas, kuriame lietuvių tautos dvasia galėtų laisvai tarpti ir savo genijum reikštis sau ir pasauliui? Klausimas yra svarbus ir nebeatidėliotinas. Juk lietuvių tautos kūnas guli nebepajėgus ir sužalotas arti 60 metų nuo Želigovskiados smurto.

„Europos Lietuvis" su šia savo laida ir imasi iniciatyvos nuteikti lietuvio galvoseną šia kryptimi. Savo antraštėj vietoje buvusių miestų herbų pateikia tą Lietuvos erdvę, kurioje galėtų tarpti sveika lietuvių tautos dvasia. Akyliau įsižiūrėję pastebėsime, kad spausdinamasis lietuvių tautos erdvės vaizdas yra labai kuklus: jis neperžengė kurių nors kaimyninių tautų erdvės, jis siekia tik atitaisyti gen. Želigovskio Lietuvos kūnui piktai ir klastingai padarytus sužalojimus ir lietuvių prūsų nuožmiai sukapotų aukų kapinynų grąžinimą lietuvių tautos amžinon globon su jų sukurtu miestu Tvanikste-Karaliaučiumi.

Tokia turėtų būti būsimosios Nepriklausomos Lietuvos Valstybės erdvė santaikoje su visais Lietuvos kaimynais ir pasaulio valstybių sandaroje.

L. Šmulkštys

Dr. Kazys Grinius

(TRISDEŠIMTŲJŲ MIRTIES METINIŲ PROGA)

1950 m. birželio 4 d. Čikagoje mirė žymusis mūsų tautos vyras, buvęs Lietuvos respublikos trečiasis prezidentas dr. Kazys Grinius. Palaidotas jis birželio 8 d. Urna su pelenais saugoma Lietuvių Tautinėse kapinėse Čikagoje.

Dr. Kaziui Griniui pagerbti lietuvių išeivijos visuomenė specialaus komiteto, bet daugiausia žurnalisto Balio Dundulio rūpesčiais bei darbais 1966 m. pastatydino minėtose kapinėse skulptoriaus Ramojaus Mozoliausko sukurtą didingą paminklą, kuriame stambiomis raidėmis įrašytas paties Dr. K. Griniaus 1950 m. vasario 16 d. atsišaukime radijo bangomis į Lietuvą paskelbtas šūkis: LAISVĖS LIETUVIŲ TAUTAI!

Kodėl šitoks šūkis? Todėl, kad tiek prieš trisdešimt metų, tiek dabar Lietuvos žmonėms, pakliuvusiems į sovietinę Maskvos komunistų partijos vergiją, labiausiai trūko ir tebetrūksta laisvės. Laisvės gyventi, laisvės judėti, laisvės reikšti savo mintis, priklausyti religinėms organizacijoms ir skelbti jų tiesas, spausdinti laisvai knygas bei laikraščius, kurti medžiagines ir mokslo, meno, literatūros vertybes, laisvai pagal savo nuožiūrą bet įsitikinimus dalyvauti politinėje bei visuomeninėje veikloje, laisvuose ir demokratiniuose rinkimuose į savojo krašto valdžios įstaigas — patiems statyti kandidatus ir būti renkamiems, slaptai balsuoti pagal savo nuožiūrą: dalyvauti gimtojo krašto valdyme per demokratiškai išrinktus atstovus. Lietuvoje gyvenantieji žmonės negali laisvai keliauti užsienin ir ten pasilikti arba grįžti tėvynėn, laisvai bendrauti su iš užsienio atvykusiais artimaisiais ir kartu keliauti Lietuvoje, laisvai gauti valdžios pareigūnų nepatikrintą korespondenciją, užsienio knygas, laikraščius ir kita.

Dr. Kazys Grinius, per daugiau kaip 60 metų kovojęs prieš rusų priespaudą dėl gimtojo krašto žmonių laisvių bei teisių, gerai suprato, kas mūsų tautai reikalingiausia, ir tai išreiškė trijų žodžių šūkyje — LAISVĖS LIETUVIŲ TAUTAI!

Dr. Kazio Griniaus veikla išdėstyta Prano Čepėno redaguotoj Liet. Enciklopedijos VII tomo dalyje ir anglų kalba Simo Sužiedėlio redaguotam Encyclop. Lituanica II tome.

Mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir kartu ėjo Petro Kriaučiūno lietuvybės mokyklą. Tautiškai susipratęs, buvo Maskvos lietuvių studentų draugijos pirmininkas. Bendradarbiavo „Auszroje". 1888 m. birželio 30 d. kartu su Vincu Kudirka, Petru Leonu, Petru Kriaučiūnu, Jonu Staugaičiu, Juozu Bagdonu ir Vincu Paulukaičiu Marijampolėje įkūrė „Lietuvos" draugystę, nutarė leisti pasaulietišką žurnalą „Varpą", kuris vėliau išryškino lietuvių tautinius bei demokratinius siekimus. Varpininkuose, demokratuose, liaudininkuose dirbo mūsų tautai, kėlė žmones iš tautinio miego, telkė lietuviškam darbui. Rašė „Varpe", Ūkininke", „Lietuvos Ūkininke", „Lietuvos Žiniose". Protarpiais šiuos laikraščius redagavo ir visą laiką rūpinosi jų leidyba. Kartu su kitais žymiais bendradarbiais varpininkų, demokratų, liaudininkų politinėje srovėje atliko didelius lietuvių tautinio atgimimo, nepriklausomos Lietuvos valstybės kūrimo darbus. Mūsų tauta parėmė jų žygius bei darbus. Svetimieji rusai juos persekiojo. Kazys Grinius 1905 metais tremiamas už politinius nusikaltimus Poltavos gubernijon, vėliau rusų caro valdžios priverstinai apgyvendintas Vilniuje. 1906 m. kalintas Marijampolės kalėjime, 1908 Suv. Kalvarijos kalėjime. Kratos, tardymai, areštai nuolat lydėjo Kazio Griniaus tautinę ir demokratinę veiklą.

Pirmojo pasaulinio karo metu veikė Lietuvių Tautos Taryboj Rusijoj. Grįžęs po karo Lietuvon, 1920 m. buvo išrinktas liaudininkų sąjungos sąraše į Lietuvos Steigiamąjį Seimą ir vėliau į kitus tris demokratinius Lietuvos Seimus. Steigiamojo Seimo laikais buvo daugiau kaip pusantrų metų ministeriu pirmininku ir vadovavo koalicinei vyriausybei. Bendromis jėgomis atliko daug Lietuvos valstybei svarbių kūrimo darbų išleido Valstybės Konstituciją, Žemės Reformos, Teismų Santvarkos, nuosavos valiutos įvedimo, Universiteto įkūrimo ir kitus įstatymus. Sukūrė valdžios aparatą, gavo svetimųjų valstybių de jure pripažinimą Lietuvai.

1926 m. trečiojo Lietuvos demokratinio Seimo dr. Kazys Grinius buvo išrinktas Lietuvos Respublikos prezidentu. Būdamas prezidentu, artimai bendradarbiavo su tautiečiais: lankė Klaipėdos kraštą ir kitas Lietuvos vietoves. Visur buvo gražiai sutinkamas, išklausydavo daugybės žmonių pageidavimus. Klaipėdos kraštas priartėjo prie Lietuvos, tautiečiai realiai pajuto savosios Lietuvos valstybės palaimą. Dr. Kazys Grinius vykdė taupymo politiką, kėlė ūkinį krašto gyvenimą ir pabojo visų sluoksnių žmonių gerovės. Stiprino gerus santykius su kitomis valstybėmis.

Priverstas pasitraukti iš Respublikos Prezidento pareigų, dirbo sveikatos tvarkymo, socialinės, kūdikių globos darbus. Bendradarbiavo spaudoje. Rašė mokslo darbus ir ilgos savo veiklos atsiminimus. Rinko tautodailę. Rūpinosi demokratinės santvarkos Lietuvon grąžinimu.

Pirmosios sovietinės okupacijos Lietuvoje 1940-1941 metais skurdžiai ir prislėgtas gyveno. 1941 m. birželio 22 d. prasidėjus karui ir užėjus vokiečiams, įsijungė antinacinėn lietuvių veiklon. Raštu ir žodžiu priešinosi vokiečių užmačioms Lietuvoje. Kartu su kun. M. Krupavičium ir prof. J. Aleksa viešai užtarė nacių persekiojamus žydus. Geštapo buvo ištremtas iš Kauno. Artėjant antrajai sovietinei okupacijai, 1944 metų vasarą Kazys Grinius su savo šeima pasirinko pabėgėlio kelią. Vargo, bado, kančių kelią! Po ilgo blaškymosi, pagaliau rado kiek ramesnį gyvenimą Čikagoje iki pat savo mirties.

Lietuvai netekus laisvės, dr. Kazys Grinius visą laiką iki paskutinės savo gyvenimo valandos atsidėjęs kovojo dėl tėvynės laisvės. Spaudoje, gyvu žodžiu, radijo bangomis, raštais į pasaulio galiūnus, į Jungtines Tautas kėlė Lietuvai daromas sovietinių okupantų skriaudas, gimtojo krašto žmonių persekiojimus, reikalavo lietuvių tautai laisvės pačiai apsispręsti ir teisės savo kraštą nepriklausomai tvarkyti. Dr. Kazys Grinius tikėjo mūsų tautos šviesia ateitimi ir nebaigtame sudaryti testamente prieš pat savo mirtį rašė:

„Giliai tikiu Lietuvių Tautos amžinybe. Lietuvių tauta yra išgyvenusi ir dabar gyvena klaikias dienas, bet ji buvo ir bus gyva, veikli, kūrybinga. Kaip žydai įsitikinę savosios tautos nemirtingumu, taip ir aš nepalenkiamai įsitikinęs Lietuvių Tautos gyvata. Jei ką savo gyvenime naudingo atlikau, tai daugiausia pasitikėdamas savąja Tauta ir atsidėdamas saviesiems tikslams."

Dr. Kazys Grinius savo šviesesnės Lietuvai ateities viltį 1950 metų pradžioje, Vasario 16 d. šventės proga, radio bangomis pareiškė rusų teriojamai Lietuvai:

„Išgyvenę šiuos siaubingus metus, nusikratę okupantų vergijos, mes patys atkursime savo laisvą ir demokratinę Lietuvos Respubliką. Lietuva bus teisinė valstybė, kurioj kiekvienas pilietis naudosis visomis žmogaus ir piliečio teisėmis bei laisvėmis ir bus patikrintas kiekvienam socialinis gerbūvis.

Vėl atkursime ūkinį Lietuvos gyvenimą. Atgaivinsim tautinę kultūrą, mokslą, meną. Kiekvienas bus laisvas, saugus ir sotus mūsų būsimoj gražiojoj Lietuvoj".

Dr. Kazys Grinius gerai suprato, kad vien žodžiais, deklaracijomis be aukų ir pasišventimo, sunku Lietuvai laisvę grąžinti. Todėl jis kvietė visus tautiečius daugiau aukotis, siekiant Lietuvai laisvės, o ypač kvietė jaunuomenę daugiau rizikuoti ir didesniu entuziazmu dirbti prarastai tautos laisvei grąžinti.

Dr. Kazys Grinius šaukte šaukė — LAISVĖS LIETUVIŲ TAUTAI!

Su lietuviais pasaulyje

„ŠALTINIO" TREČIASIS

Dabar pasirodęs „Šaltinio" šių metų Nr. 3 skirtas daugiausia paminėti skaudžiajam ir herojškam birželiui ir Lietuvos okupacijos 40 metų. Jame „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" ir kitos pogrindinės spaudos ištraukomis pavaizduojama Lietuvoje vykstanti kova, bažnytiniai įvykiai, veiklių tikinčiųjų ir kunigų teismai.

Eilėraščių šįkart pateikę Č. V. Obcarskas ir V. Šlaitas. Č. V. Obcarskas rašo apie lietuvių avangardinę poeziją (šįkart apie H. Nagį). Kaip ir visada, ypač apstu kronikos, net ir tokios retos, kokios kitur nematyti.

PRANO ČEPĖNO NAUJŲJŲ LAIKŲ LIETUVOS ISTORIJA

Dr. Kazio Griniaus Fondas 1977 m. išleido šios istorijos pirmąjį tomą (560 psl., kaina 15 dol.).

I-XV skyriuose dėstoma tauta istorijoje, Lietuvos gyventojai, Lietuvos gyventojų lenkinimas, Lietuva Rusijos valdžioje, rusinimas, katalikų ir pravoslavų bažnyčios Lietuvoje, švietimas, spaudos draudimas, lietuvių tautinis atgimimas, lietuvių politinės partijos, rusų-japonų karas, 1905 metų revoliucija Rusijoje ir Lietuvoje, Rusijos valstybės dūma ir Lietuvos ūkis prieš Pirmąjį pasaulinį karą, lietuvių kultūrinė veikla prieš Pirmąjį pasaulinį karą, leidėjo ir autoriaus pratarmės, vardynas, chronologinės lentelės.

Jau atiduotas spausdinti ir antrasis Prano Čepėno Naujųjų laikų Lietuvos istorijos tomas, apimantis laikotarpį nuo Pirmojo pasaulinio karo iki Steigiamojo Seimo imtinai.

Abi šias knygas galima užsisakyti leidėjo adresu: **Mr. Juozas Urbelis, 1649 No. Broadway, Melrose Park, Illinois 60160. USA.**

MILIJONAI, LIETUVIAI IR AIRIAI

ŠEŠIASDEŠIMT AŠTUONI TŪKSTANČIAI

Airiai sutelkė milijonines maldų puokštes už persekiojamą Bažnyčią, užu užmirštus Kristaus herojus, YPATINGAI LIETUVOJE, prisimenant ir Airijos bei pasaulio taikos reikalą.

Jų pageidavimu, ta mintimi maldų vajus pravestas ir tarp Vakarų Europos lietuvių bei jų bičiulių. Jis buvo pradėtas sausio 18 ir baigtas gegužės 25 dieną.

Vakarų Europos lietuvių vyskupo dr. Antano Deksnio noru maldų vajaus duomenys suplaukė į Lietuvių Sielovados Didžiojoje Britanijoje Centrą Nottinghame, Lietuvių Židinyje.

Apskaičiavus paaiškėjo, kad visoje Vakarų Europoje minėta intencija Šv. Mišių, rožinių ir kitų įvairių maldų paaukota ar pažadėta 68.479.

Žinome, kad vajun jungėsi žymiai daugiau, nors apskaičiavimų nedarė.

„Kol gyvas, maldausiu už Lietuvą"... Tokie ir panašūs neapskaičiuojami vajų atsakymai nurodo jo sėkmę.

Manytume, kad panaši parama Lietuvai nesustos iki jos laisvės dienos. Norėtųsi tikėti, kad tokio pobūdžio dvasinių puokščių skaičius kils ir sieks neapskaičiuojamus milijonus. Suprantama, kad jų vertė sveriama ne kiekybe, bet kokybe.

Praėjęs vajus gali būti mums visiems kuklus priminimas.

Yra žinoma, kad į šį maldos žygį jungėsi ir pavergtoji Lietuva.

Kun. S. Matulis, MIC
Buvusiam Maldų Vajui pravesti įgaliotinis Vakarų Europoj

PAGERBĖ A. A. V. ZDANAVIČIŲ-VYTENIETĮ

„Naujienos" balandžio 25 dienos numeryje persispausdino a. a. Viktoro Zdanavičiaus nekrologą iš „Europos Lietuvio".

V. Zdanavičius yra „Naujienose" ypač daug rašęs.

FONDAS „NAUJIENOMS" REMTI

Jau skaitėme „Europos Lietuvyje", kad seniausias Amerikos lietuvių dienraštis, Čikagos „Naujienos", buvo patekęs į sunkią finansinę padėtį.

Tam reikalui sutvarkyti balandžio 9 d. buvo sušauktas susirinkimas ir suorganizuotas fondas joms remti. Susirinkime dalyvavusieji surinko 2.500 dol. aukų.

„Naujienų" fondo veiklą tikimasi išplėsti ir už Čikagos ribų.

LIETUVIŲ NAMAI PEREINA KITATAUČIAMS

Nashua, N. H., JAV, lietuviai pardavė portugalams gerą, patogioje vietoje esantį savo namą-klubą už 180.000 dolerių.

Kaip rašoma lietuvių spaudoje, to namo-klubo savininkai lietuviai jau nebegalėjo išlaikyti, nes iš 300 narių liko vos 12. Namas buvo pradėtas statyti 1924 m.

KUR ESI, JAUNYSTE?

Palikai tu mane,
Mano žalioji jaunyste.
Laikiau aš tvirtai apkabinęs tave,
Prašiau: nepalik, be tavęs aš paklysčiau.

Nuo manęs tu pabėgai
Greitojo traukinio bėgiais,
Nusinešei džiaugsmą tu anų dienų,
Iš manęs atėmus.

Man iš glėbio išslydai,
Kaip žaislas iš vaiko rankučių.
Pasakyk, kur dabar tu esi,
Mano žalioji jaunyste.

Ant. Pačkauskas

Domas Burneikis

Žemaičio atsiminimai

Klaupiuosi ir žiūriu į tėvą, o jis į mane. Pagaliau tėvas, labai ir, rodos, labai sunkiai pakėlęs ranką, daro kryžiaus ženklą virš mano galvos, tyliai tardamas: „Vardan Dievo tėvo ir sūnaus ir dvasios šventos... Amen". Jo ranka nusileidžia man ant galvos. „Būk laimingas, sūnau..." Ir jo ranka nukrinta ant krūtinės. Tai buvo paskutiniai tėvo žodžiai, ir paskutinį kartą bemačiau tėvo akių žvilgsnį. Per veidą nuriedėjo keli dideli, dideli ašarų lašai...

Temstant pastirodė nepažįstama moteris. Ji buvo maža, kiek palinkusi į priekį, veidas smulkus, nosis maža ir tiesi; akys neramios, giliai pasislėpusios bėgiojo kambario sienomis, lyg kokį gyvą, jai vienai tematomą padarą sekiodamos. Iš sijono kišenės ištraukusi „ščeslyvo smerčio" varpelį, padėjo ant komodos tėvo lovos kojūgalį.

— Velizėkite, kad būtų po ranka švęsta vanduo, žolės ir grabnyčinė ir gyvos anglys, — įsakomai patvarkė ji, o gavusi teigiamą atsakymą, atsisėdo ir giliai atsiduso, tarsi būtų didelės svarbos darbus atlikusi.

Tėvas gulėjo aukštelninkas ir sunkiai, sunkiai kvėpavo. Pamotė, jos sesuo Marikė ir ta moteris sėdėjo. Aš, stovėdamas kamputy, sekiau tėvą, vis laukdamas, kada jis pravers akis ir pasakys, jog jam dabar jau geriau. Bet tėvas tik pasisuko į sieną. Kurį laiką buvo tylu. Tik staiga pašoko nuo kėdės nepažįstamoji, pribėgo prie lovos ir žiūri į ligonį.

— Vo, Jėzus Marijėle! Juk jau miršta! — sušunka ji tokiu balsu, kad ir mes pašokstame iš vietos. —Dėkite žoles! Smilkykite! Krapykite! — ėmė komanduoti, pati sukdama varpelį aplink tėvo galvą. Tada dar ėmė be paliovos šaukti: „Jėzau, Marija, Juzupa šventa, pribūkite pri mirštančė!" Protarpiais dar įterpdavo: „Marikėle, į plyšius, į plyšius! Unt pečiaus, unt pečiaus!" Ir Marikėlė pila ir į plyšius ir ant pečiaus. Greitai vanduo pradėjo bėgti čiurkšlėmis ir nuo sienų ir nuo krosnies. O pamotė tik rūko, tik rūko, vis pildama naujų kadagių ant žarijų.

— Vo, Jėzus Marijele, ką dabar bedarysma, kad nebėra vandens! — sušuko Marikė.

— Įlašinkite iš butelkos į vėdrą vandens, ir pasišvęs, taip ir kunigas sakė, — paliepė mantintoja.

Kai tėvo gyvybė užgeso, kambarėlis atrodė kaip po gaisro: ant grindų tellkšojo pelkės, ir buvo pilna aitrių dūmų. Pradėjome visi kosėti.

— Vo, Jėzau! Juk užmiršome grabnyčią uždegti! — susirūpino mirties pagalbininkė, pamačiusi žvalkę ant komodos. Čirkštelėjo degtuką ir degančią žvakę įspraudė į stingstančias tėvo rankas.

Tada prisiminiau Krajinskienės marinėmą, apie kurį anuo metu vaizdžiai nupasakojo jos augintinė Varkalienė. Bet man atrodė, kad čia buvo dar baisiau...

Palikimo dalybos. Kapinėse prie atviros tėvo palaikams duobės įvyko trumpas, bet nemalonus apsižodžiavimas tarp kunigo, atlydėjusio du mirusiuosius, ir mano brolio Juozo. Kai tėvo karstą nuleido, nieko nesakę mūsiškiams, ėmė ruoštis leisti į tą pačią duobę ir kitą baltą karstą. Brolis užprotestavo.

— Čia galima laidoti trys, ne du! — piktokai sako kunigas, išmatavęs duobę.

— Kai tamsta, tėve dvasiškasis, laidosite savo tėvą, galėsite ir tris sudėti ant viršaus, — atsakė brolis.

Kunigas, kažką dar pasakęs, išėjo iš kapinių. Kunigui pasišalinus, matyt, to žmogaus artimieji ėmė prašyti brolį nesipriešinti ir leisti palaidoti toje pat duobėje, nes mirusysis buvęs toks vargšas, kad ne tik karstui neturėjęs, bet ir įkapes reikėję surinkti iš žmonių. Mūsiškiams kitiems sutinkant, nusileido ir brolis. Ir taip tėvo palaikus užgulė nežinomo mums vargano žmogaus palaikai. —

Luokės kapinės, atrodo, yra senas kapinynas, nes tada mačiau kelis geležinius jietigalius. Vienus sumetė atgal į duobę, o vieną ar du pasiėmė kažkoks vyriškis, ne kaimietiškai apsirengęs.

Sugrįžę iš kapinių, pietus pavalgę ir pasidaliję palikimo likučiais, kurie dar nebuvo išslapstyti, broliai ir sesuo su vyru išsinuošė į namus. Beskubėdami buvo pamiršę dar vieną palikimo nepasidalytą dalį — mane.

Jiems iš kiemo išvažiuojant, stoviu, kniaukdamas kaip kačiukas, pamestas miesto gatvėje. Nė vienas jų manęs nekviečia lipti į vežimą. Pamotė, pastebėjusi, kad esu savųjų paliekamas, ėmė kalbinti pasilikti pas ją, žadėdama leisti į mokyklą. Bet mano protas, anot Stembraus, tada dar tebebuvo kulnyse, ir dėl to nesupratau pamotės protingo ir man naudingo pasiūlymo. Išsiveržiau iš pamotės rankos ir, pasivijęs sesers vežimą, įšokau į ratų galą, kur buvo sudėti naudingi daiktai, ir susirangiau vėl kaip kačiukas. Nemetė manęs lauk, nepasiūlė pasilikti. Ir iki pat gimtosios sodybos nei sesuo, nei svainis neprakalbino manęs, net nepasižiūrėjo, ar tas nereikalingas daiktas tebėra, ar ne.

Dar prisiminimų apie tėvus. Sugrįžome vėlai. Buvo tamsu ir liūdna. Išsiritau iš ratų galo sušalęs. Mūsų didžiojoje troboje tuščia, tamsu ir šalta. Nenusirengęs atsisėdau ant šalto mūrio, ant kurio prieš pusmetį dar motina sėdėdama rytais poteriaudavo. Sėdint tamsoje, sukilo mintys, viena kitą pasivydamos ir pralenkdamos. Vaizdai keičiasi, tarsi filme. Rodos, dar matau tėvo mylimą balandį molikoutį, seną viengungį, tupintį virš durų į priemenę. Jis gyveno kambary žiemą ir vasarą. Tik trumpam teišlėkdavo sparnų pamiklinti. Labai nemėgdavo svetimo. Vos tik kas nors įeina į trobą, ir jis ima plūstis. Tik tėvas tegalėjo jį nuraminti. Su kaite sugyveno labai draugiškai ir pieną gerdavo kartu iš vienos lėkštės. Vieną rudenį mūsų molikoutis dingo. Tėvas jį jau ir apgailėjo, bevelk apraudojo, manydamas, kad jis pakliuvo kokiam svetimam katinui į nagus. Bet vieną dieną pavakariais atlėkė į mūsų žirnieną visas būrys visokių spalvų balandžių. Čia jie gal valandą vaikštinėjo, burkavo. Tada visas būrys nulėkė, palikęs dirvoje porelę: molikoutą (vario spalvos) ir mėlyną. Greitai ir šie pakilo. Kiek palakiojęs, abu sutūpė priešais mūsų atdarus langus. Tai buvo tėvo mylimasis balandėlis su jauna žmona. Nežiūrint vyro prašymų lėkti į trobą ir čia su juo apsigyventi, jaunoji nesutiko. Kiek dar pasimuisčiusi, nulėkė paskui vėdlius. Ją pasekė ir senasis vyras. Bet, matyt, vedybos iširo, nes kitą rytą tėvas rado ant trobos tik sparnelius ir kojeles savo mylimo balandžio. Grįžęs vėlai naktį ir negalėdamas įlėkti į trobą, pro mažą langelį įlėkė ant trobos viršaus, o čia bemieganti pačiupo jį svetimas katinas.

Kelioms dienoms praėjus, pavakarius bevalgant prie atviro lango kažkur nuaidėjo šūvis. Gal po minutės įlėkė balta balandėlė ir krito ant stalo. Jai buvo perplėštas gūželis. Gulėdama ant stalo, gailiai žiūrėjo į mus, tarsi prašydama pagalbos.

— Gal susiūti? — klausiamai sakė motina.

— Nieko iš mūsų siūvimo nebūtų, — atsakė jai tėvas.

Balandėlė, suplazdenusi sparneliais, nurimo šalia paraikytos duonos.

Eželis. Vos vieną vaizdą spėjus išgyventi, jau ir kitas iškyla. Tą patį rudenį Žolininkių pievose tėvas rado jauną ežiuką, beveik visai sustirusį. Tėvas jį sermėgos skverne parsinešė į namus. Kampe pataisę „lovą", paguldėme savo naująjį įnamį. Kelias dienas jis niekur nesirodė. O vieną vakarą pradėjo bailiai vaikštinėti pasieniais, vis snukučiu paltraukdamas orą. Motina padėjo lėkštelėje pieno, o tėvas porą gabaliukų mėsos. Maisto kvapas greitai pasiekė eželio jautrią uoslę. Atsargiai priėjęs, gerai viską apuostė ir tada ėmėsi pirma mėsos, o po to ir pieno. Baigęs vakarieniauti, vėl pasislėpė.

Naktį jis ėmė vaikštinėti pasieniais, vis kukšnodamas. Per dieną jo nematėme, bet vakare, vos sutemus, atėjo į tą vietą, kur vakar buvo jam padėta maisto. Tą vakarą jis susipažino ir su mūsų sena kate. Pamačiusi svečią, katė ėmė spiaudytis ir pūstis, grėsmingai išrietusi kuprą. Eželis valandėlę stebėjo, kas čia per padaras, bet, katės žvilgsnio neatlaikęs, pašiaušęs spyglius, spruko į savo kampą. Vėliau su kate susigyveno, tik nesutiko kartu valgyti iš vienos lėkštės. Jei katė pirmoji pradeda gerti pieną, tai ežys, pašiaušęs savo spyglius, nustumia ją. Vargšė katelė taikiai pasitraukia ir kantriai laukia, kol tas pasišiaušėlis baigs.

Vėliau pasidarė visiškai naminis. Savus labai gerai pažinojo. Tik reikėjo saugoti vakare nepalikti drabužių žemai. Radęs kur pasiekiamai kokį drabužį, būtinai nusivilks kur į gilų kampą ir čia įsisukęs užmiega dienai. Taip pat ir į batus mėgdavo įsitaisyti. Vieną naktį nakvojo tėvo pažįstamas. Vakare pamiršo įspėti svečią, kad nepadėtų žemai savo drabužių. Rytą žmogus graibstosi apdaro, bet neradęs nusigando, tur būt, manė, kad jį apvogė. Ėmė klabinti duris, klausdamas, ar nepaėmėm.

— Tai jau tas špičbukas ežys bus kur nuvėlęs, — sako tėvas.

O mūsų išdaigininkas eželis, suvilkęs už krosnies ir įsisukęs, ramiausiai miega.

Svečio išgąstis virto skaniu juoku, kai ištraukėme eželį iš už krosnies su jo drabužiais.

Šiltai žiemą praleidęs, pavasarį mūsų eželis ėmė nerimauti. Vieną vakarą prieš saulei nusileidžiant išnešėme jį ten, kur rudenį tėvas buvo radęs. Kai tėvas padėjo jį ant žolės, eželis labai nustebo ir tuojau pat šmurkštelėjo po tėvo skvernu. Bet neilgai. Išlindęs, sukiodamas savo snukutį, ėmė traukti orą. Ir vis toliau ir toliau nubėgdavo, bet dar grįždavo. Pagaliau, kai jis nubėgo, tai mes nuėjome.

(bus daugiau)

Lietuvos blaivinimas stabdomas

ĮSPŪDŽIAI IŠ PIRMOJO BLAIVININKŲ SUSITIKIMO

(S. Alionis, „Aušra", Nr. 19 (59)

1979 m. rugsėjo 8 d. 14 val. Vilniuje, blaivininkų klube „Šaltinis", įvyko pirmasis oficialus blaivininkų susitikimas — konferencija. Jos tikslas — žadinti iš apsnūdimo ir įtraukti į aktyvią kovą su girtavimu plačiąją visuomenę.

Buvo pakviesti žinomi antialkoholikai: VVU doc. J. Andriuškevičienė (turėjo kalbėti apie girtavimo paplitimo priežastis), VVPI kabineto vedėjas Vl. Voveris (apie saikingą alkoholio gėrimą kaip girtavimo ir alkoholizmo prielaidą), Pedagogikos mokslinio tyrimo instituto direktorius, mokslų dr. prof. J. Vaitkevičius (apie pedagogų uždavinius ugdant nepakantumą alkoholiui), Vilniaus aukštosios partinės mokyklos kabineto vedėjas L. Bergeris (kodėl jis negeria alkoholio), liaudies poetas Just. Marcinkevičius („Meninė literatūra prieš girtavimą ir alkoholizmą"), psichoterapeutas A. Alekseičikas žadėjo papasakoti apie 32-jo tarptautinio kovos su alkoholizmu kongreso darbą.

Blaivininkai pareiškė norą kalbėti dar ir šiais klausimais: LŽEMTI vyr. m. bendradarbis D. Balnionis — „Kaip aktyvinti negeriančiuosius kovai su girtavimu", VVPI docentė A. Grabauskienė — „Vaikų darželis — nepakantumo alkoholiui pradų įdiegėjas", PSPIVF statybos sk. vyr. konstruktorius J. Kančys — „Kovą su girtavimu aktyvinantieji renginiai", VVU vyr. dėst. sociologas A. Mačiulis apie kovos su girtavimu efektyvumo didinimą įtraukiant į blaivinimo darbą daugiau visuomenės narių, mokytojas pensininkas J. Mikulevičius (Alytus) — apie blaivininko ir blaivybės būrelio veiklą aktyvinant kovą su girtavimo plitimu, mokytoja D. Šilinienė (Ukmergė) — apie švietimo darbuotojų moralinę pareigą propaguoti blaivybę, Lietuvos TV vyr. redaktorius V. Turčinavičius — „Girtavimo ir saikingo gėrimo esmė blaiviu požiūriu".

Susitikimui — konferencijai buvo sutartos dvi salės — viena Vilniaus EMT gamykloje „Šaltinio" klube, antroji — P MTI. VVU išspausdino 700 pakvietimų su programomis, kurie buvo išdalinti Vilniaus mokslo įstaigose, ministerijose, draugijose, įžymių žmonių ir blaivios visuomenės tarpe. Šiek tiek pakvietimų išdalinta ir kitų miestų (Alytaus, Biržų, Druskininkų, Kauno, Kapsuko, Kudirkos Naumiesčio, Ukmergės, Palangos ir kt.) blaivininkams. Blaivininkų aktyvo jėgomis buvo paruoštas susitikimo kreipimosi į Vilniaus miesto visuomeninės organizacijas, vadovus, pedagogus, tėvus ir visus, kuriems rūpi kova su girtavimu, projektas. Po susitikimo buvo numatyta demonstruoti kino filmą „Vieną sekmadienio naktį".

Rugsėjo 4 d. į LKP Vilniaus Lenino rajono komitetą buvo iškviestas iniciatyvinės grupės narys J. Kančys, kuriam buvo priekaištauta, kad antrasis šios grupės narys — A. Mačiulis — atsakingas už renginio suderinimą su partiniais organais — esą apgavęs visus blaivininkus, nes susitikimo nesuderinęs, konferencija neparuošta, o pakvietimai išplatinti. Partijos komitete buvo pasiūlyta blaivininkų susitikimą — konferenciją atšaukti. Iniciatyvinės grupės nariai nesutiko žlugdyti šios priemonės. Jie paaiškino, kad pasiruošimas pakankamas, pranešėjai pasiruošę, pranešimai išspausdinti, pakvietimai išplatinti, salės susitikimui paruoštos, specialiame blaivininkų aktyvo posėdyje (PMT institute) aptartos susitikimo organizavimo detalės. Buvo taip pat paaiškinta, kad dar 1978 m. lapkričio mėn. dėl šio renginio organizavimo buvo susitarta su VEMT gamyklos partinės organizacijos sekretirium. Gruodžio mėn. gautas pritarimas LTSR Ministrų Tarybos Kovos su girtavimu komisijoje. Be to, A. Mačiulis paskutiniuoju metu jį derino Vilniaus m. partijos komitete. Partijos sekretorius Slyžius pagaliau paprašė nurodyti, kam išsiuntinėti pakvietimai. Kitą dieną pareiškė, kad susitikimas nebus atšauktas, kadangi į jį pakviesta daug žymių žmonių. Tik pasiūlė jį trumpinti — atsisakyti dviejų pranešimų, reikalavo nekelti diskusijų, nedemonstruiti kino filmo. Atrodė, kad sekretorius rado kompromisą ir konferencija įvyks netrukdoma.

Tačiau sekančią dieną iškilo dar naujų netikėtumų. „Šaltinio" klubo vedėjas J. Bulka neatvyko į paskutinį organizacinį pasitarimą, numatytą pas partijos sekretorių A. Golovkiną. Pasitarime A. Golovkinas užtikrino 4 pagrindinius pranešimus. Po to buvo pateikta juos papildančiųjų pasisakymų tematika. A. Golovkinas pareiškė, kad mokytojų Šilinienės ir Mikulevičiaus pasisakymai nepageidautini. Dėl kitų pasisakymų sekretorius neprieštaravo. Buvo nutarta kitą dieną, dalyvaujant J Bulkai, aptarti likusias smulkmenas.

Rytojaus dieną — konferencijos išvakarėse — vėl netikėtumai. J. Bulka atvyko, bet pasitarime atsisakė dalyvauti partijos sekretorius A. Golovkinas. Jis telefonu pranešė, kad iš visos programos paliekami tik prof. J. Vaitkevičius, inž. J. Kančio, vyr. insp. J. Bulkos ir šlifuotojo Baranovo pasisakymai. Tą pačią dieną į J. Kančio namus pradėjo skambinti pakvietimus gavę piliečiai (mokt. J. Germanavičienė, doc. A. Senuta, rašytoja E. Balionienė ir kt.) teiraudamiesi, ar tikrai atšaukiamas blaivininkų susitikimas — konferencija. Paaiškėjo, kad paskutinėmis dienomis prieš konferenciją, nieko nežinant iniciatyvinei grupei, skambėjo telefono skambučiai, į visas puses orgkomiteto vardu plaukė telegramos atšaukiančios susitikimą. Kadangi susitikimo iniciatoriai jokio orgkomiteto nebuvo sudarę, matyt, jį sukūrė ir ardomąją veiklą išvystė girtavimo palaikytojai, kurie apgavo daug blaivininkų ir daug blaivybei pritariančių žmonių. Be to, Vilniuj buvo paskleistos įvairios bauginančios kalbos, patarimai neiti į susitikimą. Į tą darbą buvo įjungti net įžymūs žmonės: prof. A. Čyras, prof. J. Vaitkevičius ir kiti. Štai rugsėjo 6 d. Vilniaus inžinerinio statybos instituto rektorius prof. dr. A. Čyras mokslinės tarybos posėdyje perspėjo instituto dėstytojus ir profesūrą, kad šie, jei nenori turėti nemalonumų, nesidėtų prie blaivininkų, nedalyvautų jų klubo renginiuose...

Pagaliau rugsėjo 8 d. 13 val. 30 min. Vilniuje į „Šaltinio" klubą pradėjo rinktis pirmieji blaivininkai. Susitikime dalyvavo apie 90 žmonių. Susitikimą—konferenciją atidarė A. Golovkinas. Toliau kalbėjo prof. J. Vaitkevičius, J. Bulka ir dar viena „Šaltinio" narė bei A. Baranovas. Atmosfera buvo sudrumsta. Pakvietimuose išspausdintos programos nesilaikyta, klausytojai erzinosi, pasigirdo replikų.

Po šių kalbėtojų A. Golovkinas paskelbė: blaivininkų susitikimas baigtas. Susirinkusieji pasipiktino. Į pirmąjį susitikimą—konferenciją visi rinkosi su viltimi: bus galima pasvarstyti rimtus pasiūlymus, kaip suaktyvinti kovą su girtavimu, užmegzti tarpusavio santykius, reguliuoti veiklą, priimti įsipareigojimus ir kreipimąsi.

Programoje numatyti pranešėjai J. Andriuškevičienė, L. Bergeris, A. Alekseičikas ar išgąsdinti ir dezorganizuoti girtavimo globėjų ardomosios veiklos, ar tiesioginiai įbauginti į susitikimą neatvyko. Visai nebuvo leista kalbėti blaivininkams, numatytiems programoje ir dalyvavusiems susitikime (P. Bakšiui, J. Kančiui, V. Turčinavičiui, A. Mačiuliui ir kt.). Neleista kalbėti ir kitiems dalyviams, kurie to pageidavo.

Nors susitikimas buvo įvairiai trukdomas, nors jo programą ir sužlugdė girtavimo globėjai, bet dalyvavusieji dar labiau suprato blaivybės vertę ir reikalą dėl jos kovoti vieningai, visomis jėgomis.

Maistas ir streikai

Sov. Sąjungos atitikamos įstaigos paneigia Vakarų spaudos tvirtinimus, kad Gorkio ir Togliačio automobilių fabrikuose gegužės mėn. buvo poros dienų streikai dėl maisto trūkumų.

Buvo tai ar nebuvo, tačiau vakariečiai tvirtina, kad tokios žinios gautos iš pramonės ministerijos pareigūnų Maskvoje. O Dan Fisher „International Herald Tribune" birželio 16 d. išvedžioja, kad tikrai galėjo būti, nes Sov. Sąjungos miestuose gyventojų padaugėja kasmet apie 3 procentus (miestuose dabar gyvena 165 mil.), o miestų aprūpinimas maistu per paskutinį dešimtmetį padidėja kasmet tik vieną procentą. Todėl darbininkai dažnai šiaip ar kitaip pareiškia protestą, pabrėždami savo nepasitenkinimą dėl maisto nepritekliu.

Sov. Sąjungoje buvę streikų ir tada, kai Lenkijos darbininkai demonstravo dėl maisto. Kai dėl tų demonstracijų Lenkijoje nuvirto Gomulka, sovietinė valdžia, norėdama apmalšinti savo streikuojančius, pertvarkiusi 1979-1975 m. penkmečio planą, pažadėdama sunkiose pramonėse sąskaiton daugiau gaminti tokių dalykų, kokių žmonėms reikia. Deja, planas nebuvo įvykdytas — dėmesys vistiek atiteko sunkiajai pramonei, ir maisto padėtis visiškai pablogėjo. Kas tada atsitiko, rodąs kad ir Tulos pavyzdys, nedidelio miesto į pietus nuo Maskvos. Prieš pustrečių metų ten darbininkai du kartus iš eilės atsisakė imti atlyginimus. „Mums nereikia pinigų", sakę jie, „nes nėra ko už juos pirkti".

Tuoj į Tulą atskubėjęs Brežnevas, Tula buvo pavadinta „miestu didvyriu" dėl jo vaidmens ginant kraštą antrojo pasaulinio karo metu. O „miestas didvyris" turi teisę gauti daugiau maisto. Apie tą patį laiką buvo apstabdyti darbai Uralo pramoniniuose centruose, nes pradėta normuoti mėsos pardavimą. Mėsos ir mėsos gaminių pardavimas jau trejetas metų esąs normuojamas Čeboksaryje, 300 tūkst. gyventojų turinčiame mieste apie 640 kilometrų į rytus nuo Maskvos. Ten suaugusiems esą leidžiama nusipirkti po 2,2 svarus mėsos mėnesiui. Šįmet balandžio mėn. kai kurie maisto dalykai buvę pradėti normuoti Gorkyje.

Kadangi į Maskvą atvažiuoja nemaža užsieniečių, tai to miesto aprūpinimas maistu visada būnąs geresnis. Tačiau jau ilgai Sov. Sąjungoje gyvenąs vakarietis diplomatas sakęs, kad Maskvos aprūpinimas esąs dabar blogesnis negu bet kada per pastaruosius 10 metų. Iš to esą galima darytis išvadą, kas darosi kituose miestuose, kurie neturi tokios pirmumo teisės.

LIETUVOJE

NAUJI AREŠTAI LIETUVOJE. PASIŪLYMAS B. GAJAUSKUI

Lithuanian Information Service pranešimu, Vilniuje gegužės 20 d. buvo areštuotas Vitas Abrutis. Kratos metu jo bute buvęs rastas sovietinį režimą kritikuojantis rankraštis.

Birželio 2 ar 3 d. taip pat Vilniuje areštuotas Vladas Šakalys, vienas tų lietuvių, kurie pasirašė 1979 m. rugpiūčio 23 d. memorandumą dėl Molotovo—Ribentropo sutarties panaikinimo ir dėl Pabaltijo valstybių apsispredimo. Jis yra pasirašęs ir kitų protesto pareiškimų. O iš aną memorandumą pasirašusių 35 lietuvių 6 yra suimti. Esą spėliojama, kad iki liepos 21 d. (Pabaltijo įjungimo į Sov. Sąjungą 40 m. sukakties) visi būsią suimti.

15-ai metų nuteistajam Baliui Gajauskui buvo pasiūlyta laisvė, jei jis prisipažins kaltas tuo, kuo buvo kaltinamas. Jam buvę pažadėta su žmona ir dukterim leisti emigruoti. Tą pasiūlymą jis atmetė.

Vokiečių spauda apie V. JAUGELĮ IR V. PETKŲ

„Deutsche Tagespost" gegužės 14 d., naudodamasis iš Lietuvos gautu laišku, plačiau supažindino savo skaitytojus su neseniai mirusiu kun. Virgilijum Jaugeliu ir papasakojo apie jo laidotuves, į kurias susirinkusieji nesutilpo bažnyčioje, tokios minios buvo suėjusios. Buvę nemaža ir jaunimo. Išvardijami laidotuvėse dalyvavę kunigai. Palaidotas Kybartuose

Tos pat dienos vakare Vilniaus Aušros Vartuose buvusios pamaldos blaivybės intencija. Suvažiavę apie 70 kunigų, buvę suėję daug tikinčiųjų.

Remiantis Kestono College informacijomis, ten pat išspausdintas straipsnis ir apie Viktorą Petkų.

LIETUVIAI REKORDININKAI

Bėgikas R. Valiulis Leningrade sumušė Lietuvos ir Sov. Sąjungos rekordą, nubėgdamas 400 metrų per 45,5 sek.

Šuolio į tolį pasaulio rekordininkė V. Bardauskienė Taline pasiekė geriausią šių metų Sov. Sąjungos rezultatą 6,6 8 cm.

Sov. Sąjungos krepšinio kapitonė yra Angelė Rupšienė.

Birželio 19 d. Olimpijoje (Graikija) buvo uždegtas olimpinis deglas, kuris lengvaatlečių bus nešamas į Maskvą. Toje sportininkų estafetėje dalyvaus ir Muencheno olimpiados sidabro medalistė Nijolė Sabaitė-Razienė.

„KETURIASDEŠIMTŲJŲ BIRŽELIS"

„Tiesa" rašo, kad Lietuvos kino studija susuko dokumentinį filmą paminėti 1940 metų tarybų valdžios įkūrimą, vardu „Keturiasdešimtųjų birželis".
Flime, kaip rašoma, bus rodoma 1918-1919 revoliuciniai įvykiai, paskutinės nepriklausomos Lietuvos dienos, komunistų veikla ir kt.

Tas filmas bus rodomas po visą Sovietų Sąjungą.

ŽEMĖS ŪKIO DARBUOTOJO PATARIMAI

Aptardamas pasėlius ir jų priežiūrą, žemės ūkio mokslų daktaras A. Tindžiulis „Valstiečių laikraštyje" rašo, kad „Šiais metais vasarinės kultūros dygo lėtai, tačiau piktžolės, ypač varpučiai, ramunės, dirvinės pienės, jaučiasi ir auga gerai".

Jis pataria, kaip reikia kovoti su piktžolėmis ir kaip prižiūrėti pasėlius.

SUIMTI STATKEVIČIUS IR PETKEVIČIUS

Kaip informuoja USSR News Brief (Briuselis, Nr. 5), vasario 14 d. Vilniuje buvo suimtas gydytojas Algirdas Statkevičius. Gimęs 1923 m., jis pirmą kartą buvo nuteistas 1951 m. pagal 58-ą Baudžiamojo Kodekso straipsnį. Paleistas iš lagerio 1956 m., vėl buvo suimtas 1970 m. gegužės mėnesį už trijų knygų parašymą: Komunistų manifesto kritika, Sociologinių tyrimų Lietuvoje išvados ir Visuomenės gyvenimo abėcėlė. Teismas Statkevičių pripažino nepakaltinamu ir nukreipė jį į psichiatrinę ligoninę. Paleistas po dvejų su puse metų, jis dirbo gydytoju greitojoj pagalboj Vilniuje. Pernai rugpiūčio 23 d. jis pasirašė 45-ių pabaltiečių memorandumą, smerkiantį Stalino ir Hitlerio sąmokslą. 1979 m. spalio 3 d. jo bute, kaip ir Terlecko, Sasnausko, Šakalio bei kitų, padaryta krata. Praėjusiais metais Statkevičius įsijungė į lietuviškąją Helsinkio grupę. Su kitais grupės nariais jis pasirašė jos 18-ą ir 19-ą dokumentą, kuriuose protestuojama prieš Antano Terlecko ir Tatjanos Velikanovos suėmimus.

USSR News Brief (Briuselis, Nr. 4) žiniomis, vasario mėn. Lietuvoje suimtas ilgametis politinis kalinys Jonas Petkevičius. Grįžęs iš lagerio, jis su žmona Jadvyga ir sūnumi gyveno Šiauliuose ir dirbo Aklųjų draugijos dirbtuvėje. Petkevičiai yra aktyvūs žmogaus teisių sąjūdžio nariai. Pernai rugpiūčio 23 d. Jonas Petkevičius ir jo žmona pasirašė 45-ių pabaltiečių memorandumą, smerkiantį Hitlerio-Stalino paktą ir reikalaujantį laisvės Pabaltijo tautoms. (ELTA)

GAJAUSKAS — „TAUTOS KANČIŲ SIMBOLIS"

„Balys Gajauskas tapo lietuvių tautos kančių simbolis, ir mes lenkiame prieš jį savo galvas". Taip rašoma grupės lietuvių laiške Tiesos redakcijai, kuri šį laišką ignoravo. (ELTA)

LIETUVOS POGRINDŽIO SPAUDA

Ryšium su Byla Nr. 58, nukreipta prieš Lietuvos žmogaus ir tautos teisių sąjūdį, lietuvių savilaida sunkiau skverbiasi pro geležinę uždangą. Iš patikimų šaltinių sužinota, kad Lietuvoje pasirodė Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos 40-as numeris. Taip pat išėjo iš spaudos Aušros 17-tas ir 18-tas numeriai, Alma Mater 4-tas numeris, ir Perspektyvų 17-tas numeris. (ELTA)

ČESIŪNO PĖDOMIS

Ramutis Višinskis, 22 m. studentas iš Kauno, Sov. Sąjungos čempionate 1.000 m. lenktynėse vienviete baidare tapo Sov. Sąjungos čempionu.

Varžybose pasižymėjo visa eilė lietuvių irkluotojų: P. Šiurskas (jungtinėje keturvietėje) sidabro medalis, D. Liulytė (vienvietėje ir dvivietėje) bronzos, J. Zautra (vienvietėje) bronzos.

Olimpinėse žaidynėse Sov. Sąjungos rinktinėje bus 3 irkluotojai iš Lietuvos: R. Višinskis, J. Zautra ir N. Kalašnikovas.

ŠIŲ METŲ VANDENS AUKOS

Šiemet Lietuvos vandenyse nuskendo jau 115 žmonių, rašo „Tiesa". Vien per birželio mėn. pirmąją savaitę nuskendo 35 žmonės. Per paskutiniuosius 5 su puse mėnesio skęstančiųjų gelbėjimo draugija išgelbėjo 70 žmonių.

Nelaimės įvykstančios dėl žmonių neatsargumo, o dažnai ir girti lenda į vandenį.

Britanijos spaudoje

PABALTIJO VALSTYBIŲ KLESTĖJIMAS RUSIŠKAME JUNGE

Taip pavadintą Charles Holley straipsnį birželio 17 d. išsispausdino Edinburge leidžiamas „The Scotsman".

Straipsnis pradedamas priminimu, kad lygiai prieš keturiasdešimt metų, kai Hitlerio tankai riedėjo į Paryžių, Stalino įsakymu kitoje Europos pusėje tylom buvo paskandintos trys mažos valstybės, kurios ir iki šios dienos neiškyla į paviršių. Estija, Latvija ir Lietuva, sako, fiziškai, žinoma, tebėra, bet ne kaip atskiros valstybės: jos yra Sov. Sąjungos trys „respublikos" iš ją sudarančių 15. Ne savanoriškai jos įsijungė. 1940 m. jos buvo vėl sugrąžintos į rusiškąją imperiją, iš kurios buvo ištrūkusios po pirmojo pasaulinio karo.

Straipsnyje primenama nacių sovietų 1939 m. sutartis, 1940 m. ultimatumas ir Raudonosios armijos įžygiavimas, priverstiniai „rinkimai".

„Tai buvo gėdingas užkariavimas", rašo straipsnio autorius, „ir lietuviai, latviai ir estai nejaučia jokios nuoširdžios meilės rusams. Bet dabar jie vėl išbuvo Maskvos valdomi 40 metų — dvigubai tiek laiko, kiek išgyveno nepriklausomai. Ar tuose kraštuose dar vis tebeverda nacionalizmas ir nepriklausomybės troškimas dar ir šiandien?

Stiprus nacionalistinis jausmas tikrai tebėra ten, ir jis reiškiasi dėmesiu kalbai, kultūrai, o Lietuvos atveju ir religijai. O kaip dėl separatizmo? Kaip aiškiai išryškintas politinis tikslas, jis vargu pastebimas net ir Pabaltijo respublikų labiausiai pasireiškusiuose disidentuose intelektualuose.

Be to, kad nepriklausomybę atgauti tikrai neįmanoma, viena priežasčių nesiekti separatizmo yra ta, kad Pabaltijo respublikos yra žymiai pažangesnės už bet kurias kitas Sov. Sąjungos dalis. Kai sovietiniams piliečiams griežtai draudžiama svetur išvažiuoti, net į Rytų Europos kraštus, daugumas pabaltiečių tik tiek ir teturi galimybių palyginti. Ten daugiau galima gauti trokštamų prekių, ir trys sostinės, Talinas, Ryga ir Vilnius, yra patys „vakarietiškiausi" sovietiniai miestai.

Taip pat ten esama daugiau ir kultūrinės laisvės negu kur kitur Sov. Sąjungoje — gal dėl to daugiau laisvės duodama protestantiškiems latviams ir estams ir stipriai katalikiškiems lietuviams, kurie kiekvienas turi ir savo kalbą, kad tai padeda juos ramius išlaikyti ir jie maža tesudaro pavojaus užkrėsti slaviškas sovietinių gyventojų mases, pagal religiją ortodoksines.

Ypač Estijoje, kuri turi artimus kultūrinius ir kalbinius ryšius su kaimynine Suomija, tiesiog kasdienybė yra tokie dalykai, kurie bet kur kitur negalimi. Estai turi išsivertę Sartre knygas, jos teatrai stato tokius dalykus, kaip „Godoto laukimas", ir Talino opera yra pastačiusi Benjamino Britteno ir Igorio Stravinskio kūrinius.

Nepasitenkinimas rusais yra visuotinis, bet jis nedominuoja politikoje. Kaip ir visose nerusiškose respublikose, pirmieji komunistų partijos sekretoriai yra vietiniai, o antrieji sekretoriai — atsiųsti iš centrinės įstaigos — yra rusai (arba, Latvijos atveju, ukrainietis). Bet visose Pabaltijo respublikose pats pagrindinis klausimas yra rusų imigracija.

Atvilioti didesnės tų kraštų gerovės ir plečiamos pramonės, rusai dabar sudaro 30 procentų Latvijos 2,5 milijonuose gyventojų, 25 proc. Estijos 1,5 mil. gyventojų ir beveik 9 proc. Lietuvos 3,3 mil. gyventojų. Susirūpinimas dėl tokio vyksmo paskatino tyčia apstabdyti pramonės plėtimą, kad būtų atbaidomi imigrantai, ir kai kuriuos nacionalistiškai nusiteikusius intelektualus su neviltimi persunktu piktumu kalbėti apie šiurpulingą rusinimą. (Estų poetas kartą sakė amerikiečių žurnalistui Hedrickui Smithui: „Mes esame kaip jūsiškiai indėnai: išmirštanti giminė").

Tačiau šiam susirūpinimui prieštarautų tikrai gyvas tautinis kultūrinis gyvenimas tuose kraštuose. Lietuvoje, be to, visam tam paskatinimo teikia atsinaujinęs domėjimasis katalikų Bažnyčia (kuris yra taip pat glaudžiai susijęs su tautiškumu, kaip ir Lenkijoje) ir nuostabus daugėjimas pogrindinių leidinių, skirtų ginti Bažnyčios teisėms, tautai ir atskiriems žmonėms.

Oficialioji sovietinės vyriausybės pastarųjų dešimtmečių politika yra buvusi pakankamai protinga — nespausti perdaug tautinių mažumų. Pabaltijo respublikose daugumas laikraščių, radijo stotys ir televizijos kanalai naudojasi vietinėmis kalbomis, ir rusų aukštosios galios monopolis gerai užslepiamas už priekin išstatytų latvių, lietuvių ir estų pareigūnų."

Primenama dar, kad Pabaltijo kraštus pasikeisdami yra užiminėję vokiečiai, švedai, lenkai ir rusai, kad jie turėjo tik du nepriklausomo gyvenimo dešimtmečius ir tik vyresnieji beatsimena, kaip kas tada buvo, kaip pagaliau jie buvo „laisvinami" rusų, vokiečių ir vėl rusų. Straipsnio autoriaus išvada:

„Idealiame pasaulyje Estija, Latvija ir Lietuva, be abejo, būtų turtingos, saugios ir nepriklausomos. Bet pasaulis dar nėra tobulas, ir tuo tarpu daugumas Pabaltijo valstybių piliečių susitiko su tuo, kad jie yra saugūs ir reliatyviai gali klestėti".

Skaitytojų laiškai

KILNUS SUMANYMAS

„Europos Lietuvio" Nr. 24 S. Kasparas apgailestauja, kad per pereitas Sekmines nebuvo paminėtas sidabrinis Lietuvių Sodybos jubiliejus. Jis siūlo padaryti tai vasaros Bank Holiday savaitgaliu rugpiūčio 24 d.

Kilnus sumanymas! Reikia paminėti tą mūsų visų gražią ir visų mylimą Sodybą, kuri yra prigijus mūsų širdyse ir neturi būti išrauta, kaip kad Snabaičiai sako, iš mūsų širdžių.

Kaip būtų gražu, kad Sodybos vedėjai surengtų tą dieną puikų balių, susodintų visus atvykusius vyresniuosius ir jaunimą prie vieno bendro stalo kartu su visuomenės vadovais, kunigais ir visais tais, kurie dirba lietuvišką darbą, dalyvauja mūsų veikloje.

Prie skaniai paruoštų valgių, su vyno taure rankoje susiburtume visi į krūvą, pasiklausytume vieni kitų kalbų, išsišnekėtume, pasijustume viena didelė šeima, o svarbiausia išgirstume savo vadovų užtikrinimą, kad ta mūsų mylimoji Lietuvių Sodyba niekad nebus parduota.

Atvykstantieji į tą kilnų minėjimą, turėtų būti jau iš anksto apsimokėję už pietus, kuriuos paruoštų Sodybos administracija. Tuo pačiu administracija žinotų atvykstančiųjų skaičių.

„Europos Lietuvis" paskelbtų minėjimo tvarką ir suteiktų visas informacijas.

Malonu, kad L. Sodyboje mūsų seneliai laukia šurum-burum. Tai ir jiems ta diena bus šviesesnė.

Taigi visi į Lietuvių Sodybą paminėti tų metinių.

Stasys Surgautas

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post Office.

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.

Prenumeratos kaina metams 12,50 svarų, pusei metų 7 sv. (kitų kraštų prenumeratoriai moka pagal Britanijos svaro kursą).

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 5.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

PORA SAVAIČIŲ BE „EUROPOS LIETUVIO"

Nidos spaustuvė ir „Europos Lietuvis" rugpiūčio mėn. pradžioj turės porą savaičių vasaros atostogų.

Paskutinis priešatostoginis laikraščio numeris bus išsiuntinėtas liepos 28 d. Visi būtini pranešimai galės į jį patekti, jei bus atsiųsti redakcijai ne vėliau kaip liepos 24 d.

Pirmas poatostoginis numeris bus išsiuntinėtas rugpiūčio 18 d.

AUKOS SPAUDAI

Spaudai paremti aukojo 10 sv. Suomis, 5 sv. S. Macuras, 2,50 sv. B. Kliorys, 2 sv. A. Miliūnas, 1sv. N. Žvirblis, 0,50 sv. A. Pupalaigis.

Londonas

REIKALINGA NAKVYNĖ ŠEŠIOMS SKAUTĖMS

Liepos 26 d. į Londoną atvažiuoja iš Vokietijos 6 Vasario 16 gimnazijos mokinės, kurios dalyvaus skautų stovykloje. Joms bus reikalingos vienai savaitei nakvynės.

Kas norėtų ir galėtų jas šeimose apnakvydinti, prašom pranešti Lietuvių Namams telefonu 01-727 2470.

VARDINIŲ VAKARO PELNAS

Į Joninių, Povilinių ir Petrinių šeimynišką pobūvį birželio 28 d. atsilankė taip pat ir iš JAV sugrįžęs klebonas kun. Jonas Sakevičius ir jį pavadavęs kun. S. Kulbis.

Vakaro metu buvo loterija, kurios pelnas, 27.50 sv., paskirtas bažnyčios remontui.

Parengimą ruošė D. Britanijos Lietuvių Sąjungos Londono skyrius, bet daugiausia darbo ir pastangų įdėjo Kmitai ir skyriaus pirmininkas J. Baublys, ruodami skanius užkandžius ir organizuodami plokštelių muziką ir loteriją.

Kadangi įėjimas ir užkandžiai svečiams nieko nekainavo, vakaro pelnas atiteko visiems dalyviams, kurie yra dėkingi rengėjams už smagiai praleistą laiką.

Dalyvis

Bradfordas

JONINIŲ VAIŠĖS

Turint savo klubą ir apsčiai draugų, neverta lindėti nedideliame kambaryje. Dėl to du nuoširdūs lietuviškos veiklos rėmėjai, Jonai — Tamošiūnas ir Žalys birželio 29 d. klubo salėje surengė draugišką pobūvį. Ne tik Jonus, bet ir Petrus sveikino susirinkusieji, o moterys susirado ir raudonų rožių, prisegdamos jas prie krūtinių.

Draugiškoje nuotaikoje buvo pasidalyta atsiminimais ir su klubo valdyba pasikalbėta apie ateities planus: liepos 19-20 d. laukiama Skotijos lietuvių vizito, o 20 d. — vietos katedroje dalyvaujama Pavergtųjų tautų bendrose pamaldose ir eitynėse.

Pabaigoje visi ugningai sutraukė ilgiausių metų Jonams, linkėdami ir toliau nenuleisti rankų.

Halifax

A.A. J. VOSYLIAUS METINĖS

Per kelerius pastaruosius metus negausią Halifaxo lietuvių bendruomenę negailestingai išretino mirtis.

Birželio 29 d. J. Siauka surengė tauraus, susipratusio draugo a.a. Jono Vosyliaus metines. Jaukioje šv. Kolumbo bažnyčioje susirinko 11 žmonių ir išklausė savo kapeliono Mišių ir pamokslo apie šv. Petro ir Povilo nuopolius bei pakilimus, taip gražiai primenančius ir mūsų gyvenimą: dirbame, krutame ir nenujaučiame, kada vėl mirtis pasisuks mūsų tarpe. Vargonais grojo ir solo giesmių pagiedojo T. J. Dickinson.

Po pamaldų beveik visi susirinko J. Siaukos gražiai sutvarkytoje pastogėje. Skoningus patiekalus parengė G. Brazaitienė. Pietų metu buvo prisimintas gerai pažįstamas kun. H. Šulcas, misionieriaująs Afrikos Rwandoje. Jo misijai paremti susirinkusieji suaukojo 10 sv., o keli įsigijo L.K.B. Kronikos V tomą.

Gerai, kad atsimenami mirę ir gyvi draugai.

J.K.

Wolverhamptonas

VASAROS ŠOKIAI WOLVERHAMPTONE

Jie buvo birželio 21 d.

Atsiradę iš tolimo Anglijos užkampio, buvome maloniai nustebinti.

Erdvioje ir tvarkingoje lenkų katalikų salėje radome apie du su puse šimto svečių, kurie čia autobusais atvyko iš Mančesterio, Derbio, Stoke-on-Trento, Glouceesterio ir Stroudo. Kiti pasinaudojo savomis mašinomis.

Šis vakaras sudarė vaizdą, kad jaunimas gali įtikinti net užkietėjusius kritikus, parodydami sugebėjimą paruošti programą, suorganizuoti pramogą ir pralinksminti kartais rimtumu perrūgusią mūsų visuomenę.

Svečius pasveikino Jaunimo k-to pirm. J. Podvoiskis lietuviškai ir angliškai. Programoje pasiklausėme E. Šovos vadovaujamos Londono akordionistų grupės puikiai harmonizuotų ir lietuviškai klausai malonių melodijų. Wolverhamptono „Vienybės" grupė padainavo, gitaroms pritariant, po vieną lietuvišką ir angliška dainą. M. Randžiliauskienė padeklamavo eilėraštį „Mes jauni ateiname". Trijų „sesučių" iš Mančesterio pasirodymas scenoje sukėlė salėje audringą juoką. Gal „sesučių" pavardės, — J. Podvoiskis, P. Bernatavičius ir R. Juozelskis.

Tautinių šokių grupės — Gloucesterio ir Stroudo „Baltija", Londono „Žaibas" ir Wolverhamptono „Vienybė"—sušoko daugybę tautinių šokių. Džiugu matyti tiek daug jaunimo tautiniais rūbais atliekant gerai paruoštus šokius.

Pabaigai programos dalyviai užpildė sceną ir padainavo kartu su svečiais keletą žinomų populiarių dainų ir sugiedojo Lietuvos ir Anglijos himnus.

Programos eigą lietuviškai ir angliškai pranešinėjo A. Ivanauskaitė.

K. Steponavičius ir J. Podvoiskis pagamino televizijai programos video juostelę. Pasilinksminimas vyko iki vidurnakčio. Grojo gera muzika, pravesta turtinga loterija, o ištroškusius ir alkanus patenkino labai pigus baras ir įvairus bufetas.

Wolverhamptono „Vienybė", šio vakaro kaltininkė ir šeimininkė, aprūpino visus pasilikusius nakvynėmis.

Sekančią dieną, sekmadienio pietų laiku, likę programos dalyviai ir svečiai su siriinko toje pačioje salėje ir prie bendro stalo pasidalijo įspūdžiais.

Reikia teigiamai vertinti „Vienybės" ir jos vadovės G. Ivanauskienės įdėtą darbą, paruošiant šį pavykusį vakarą. Taip pat negalima užmiršti ir visų kitų programos dalyvių, kurie parodė lietuvišką draugiškumą, dalyvaudami šiame pasilinksminime.

Pensininkas

Ketteringas

APSILANKĖ SKAUTŲ VADAI

Reiškiu širdingą viešą padėką Europos rajono vadeivai J. Maslauskui ir p. s. S. B. Vaitkevičiui, kurie aplankė mane, sulaukusį 80 metų amžiaus ir gyvenantį vienišo žmogaus gyvenimą.

Jų apsilankymas buvo ne tik asmeniškas, bet ir skautiškas. O man buvo didelė staigmena, kad buvau užskaitytas skautų rėmėju. Ta proga ir suartėjome pagal skautišką šūkį Dievui, Tėvynei ir artimui. Nors gyvename vieni nuo kitų tolokai, bet tautinis solidarumas suartino. Kol būsime gyvi, skautiškas solidarumas mūsų neišskirs. Budėkime!

J. Liobė

Vokietija

VASARIO 16 GIMNAZIJOS NAUJAS DIREKTORIUS

Birželio 7 d. Kuratorija išrinko naują Vasario 16-tosios gimnazijos direktorių Joną Kavaliūną. J. Kavaliūnas yra baigęs Vilniaus universitetą ir lankęs Tuebingeno, Purdue, Princetono bei Indianos universitetus. Jis mokytojavo Lietuvoj, Vokietijoj, o nuo 1958 m. ligi šiolei mokytojauja Indianos mokyklose, dėstydamas vokiečių kalbą. J. Kavaliūnas yra žymus Lietuvių Bendruomenės veikėjas. Jis yra buvęs Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos vicepirmininkas švietimo reikalams ir šiuo metu yra JAV LB tarybos pirmininkas.

Naujas direktorius J. Kavaliūnas atskrido į Vokietiją birželio 26 d. Čia susipažins su Vasario 16 gimnazijos Kuratorijos valdyba, gimnazijos mokytojais bei bendrabučio vedėjais ir aptars svarbiausius gimnazijos reikalus.

Birželio 28 d. Vasario 16 gimnazija pradeda vasaros atostogas. Tą dieną įvyks Jonines, kuriose dalyvaus gimnazijos mokiniai, jų tėveliai, mokytojai ir daug svečių. Tuo metu bus pristatytas direktorius J. Kavaliūnas ir jo pavaduotoja (naujai paskirta) lituanistė Vincenta Pancerienė iš Vokietijos. Bus pristatyti ir šių metų abiturientai: Renata Liepaitė, Audronė Langytė, Rūta Šakaitytė ir Benius Federavičius. Programą atliks gimnazijos tautinių šokių grupė, kuri liepos 3 d. išskrenda į Čikagą dalyvauti VI Tautinių šokių šventėje. Vakare bus tradicinis Joninių laužas su įvairiais papročiais.

Šiais metais Vasario 16 gimnazija baigia savo 30-uosius metus. Ji buvo įkurta 1950 m. Depholze, o 1954 m. įsikūrė savose patalpose Rennhofo pilyje, Huettenfelde. Nors nuo pat jos įsikūrimo ėjo gandai, kad ji neilgai išsilaikys, bet 1965 m. mokiniai persikėlė į naują klasių pastatą. Mergaitės 1972 m. apsigyveno naujai pastatytame bendrabutyje. Berniukai gyvena senoje pilyje, tačiau atrodo, kad sekančiais metais ir šią pilį bus galima suremontuoti ir modernizuoti. Taigi sąlygos mokytis lietuvių gimnazijoje nuolat gerėja.

Gimnazijoje dėstomi šie kursai: lietuvių, vokiečių, anglų, lotynų bei rusų kalbos, matematika, fizika, chemija, biologija, visuomenės mokslas, Lietuvos istorija, tikyba, visuotinė istorija, muzika, dailė, darbeliai ir kūno kultūra. Mokiniams iš JAV ir Kanados atskirai dėstoma anglų kalba, Amerikos istorija, biologija ir vokiečių kalba.

Gimnazija priima vaikus, baigusius bent 4 pradžios mokyklos skyrius. Tačiau patartina iš JAV bei Kanados atsiųsti vaikus kurie yra baigę bent 7 skyrius. Tokiu būdu jie galės geriau ir greičiau prisitaikyti prie dėstomų kursų.

Mokslas nemokamas. Tik atvykusiems iš užjūrio už vokiečių kalbos pamokas reikia mokėti 20 DM į mėnesį. Pragyvenimas bendrabutyje kainuoja 3.000 DM į metus. Mokestis išdėstytais dvylikai mėnesių po 250 DM.

Nauji mokslo metai prasidės rugsėjo 1 d. Mokiniai į bendrabutį atvyksta rugpiūčio 31 d. Įstojimo prašymai siunčiami šiuo adresu: Litauisches Gymnazium, 6840 Lampertheim 4, West Germany.

M. Šmitienė

BIRŽELIO BAISIŲJŲ ĮVYKIŲ MINĖJIMAS LUEBECKE

Birželio 15 d. minėjimas įvyko visų pabaltiečių iškilmingomis pamaldomis, atskirai katalikų ir evangelikų konfesijų, ir pasakytais dienai pritaikytais pamokslais.

Vokiečių ir lietuvių katalikų bendros pamaldos buvo Švč. Jėzaus Širdies bažnyčioje, kurias pravedė prel. Probst Theobald Bultjer ir dalinai kun. Vaclovas Šarka. Prel. Probst T. Bultjer dienos proga pasakė gražų pamokslą. Pamaldose dalyvavo arti 300 žmonių. Labai retai kada tiek daug susirenka tikinčiųjų, kaip šį kartą. Gal būt, taip atsitiko dėl to, kad vietinė vokiečių spauda iš anksto gražiai pagarsino minėjimą. Kartais šnekame, kad vokiečių reporteriai ir žurnalistai mažai ką težino apie Pabaltijo tautas ištikusią tragediją. Tačiau dabar, pabaltiečiams minint 40 metų sovietinės okupacijos ir 39 metų masinių trėmimų sukaktis, bemaž visa didžioji Vakarų Vokietijos spauda parašė gražiausius ir šilčiausius straipsnius. Sakysim, kad ir „Luebecker Nachrichten" Bonnos reporteris Werner Neumann parašė nepaprastai gražų ir istoriškai reikšmingą straipsnį, išspausdintą birželio 15 d. dienraštyje.

Po pamaldų pabaltiečiai ir jiems prijaučiantieji bičiuliai susirinko prie Luebecko Vorwerker kapinių pagrindinių II vartų, nuo kur prasidėjo procesija prie tautinių paminklų. Kiekviena grupė atskirai nešė puošnių gėlių vainikus, perjuostus tautinių spalvų kaspinais su atitinkamais įrašais. Lietuvių vainiką nešė Edita Kirkickaitė ir Elena Simonaitė.

Luebecko miesto Vorwerker kapinėse lietuvių tautinis paminklas iš birželio 4 į 5 d. naktį nežinomų piktadarių buvo nuverstas, bet kapinių administracijos dėka minėjimo laikui buvo atstatytas. Paminklas yra sužeistas, bet vėliau bus bandoma tuos sužalojimus — apdaužymus pašalinti. Už paminklo greitą atstatymą tenka pareikšti Luebecko kapinių administracijai, o taip pat ir vokiečių valdžiai nuoširdžiausią padėką. Tuo tarpu dar nėra surasti nusikaltėliai, bet kriminalinės policijos ieškomi ir sekami. Ar šį labai niekšišką, biauriai nusikalstamą darbą — paminklo išniekinimą atliko lietuviai komunistai, kol kas atviras klausimas. O vistiek kas šį niekšišką darbą atliko, tas yra susipykęs su proteliu, nes ne tik kad buvo paminklas išniekintas, bet ir mirusiųjų amžina poilsio vieta.

Prie paminklo labai jautrias ir puikiai parengtas kalbas pasakė VLB Luebecko apylinkės valdybos pirmininkas Pranas Kotkis ir kun. Vaclovas Šarka. Kun. V. Šarka sukalbėjo maldas ir pravedė giesmes, kaip Marija, Marija ir kitas. Pabaigai buvo sugiedotas Lietuvos himnas, ir tuo oficialioji dalis baigta. Iškilmėse dalyvavo per 40 žmonių.

Vėliau visi dalyviai susirinko prie a. a. Valdemaro Kirkicko, Sibiro tremtinio, kapo (žr. 1977 m. rugsėjo 20 d. „Europos Lietuvio" Nr. 36), ant kurio našlė Petronelė pastatė labai gražų, rausvo granito spalvos paminklą, kurį kun. V. Šarka pašventino. Po to P. Kirkickienė visus pakvietė į „Tannenblick" svetainę išgerti kavos ir pabendrauti. Vaišės jau iš anksto buvo užsakytos, nepaprastai gražios ir turtingos. Užtatai Luebecko lietuviai P. Kirkickienei reiškia širdingą padėką ir taip pat prisimena jos vyrą, kuris buvo puikus žmogus, daug metų iškentėjęs Sibiro taigose. Gaila, kun. V. Šarkai laikas neleido vaišėse dalyvauti: turėjo išvykti į Bremeną.

Pamaldose ir minėjime dalyvavo iš tolimos Australijos svečias Liudas Pikelis ir pabėgėlis Vytautas Mackevičius.

Kaip ir kiekvienais metais, taip ir šiais Luebecko ir apylinkių lietuviai nutarė suruošti Joninių šventę — šv. Jono naktį birželio 28 d., šeštadienį, su laužu ir gražia programa Algio Klimaičio rezidencijoje, Bad Schwartau, Kaltenheofer Str. 7. Svečių žada būti iš Hamburgo, Kielio, Rendsburgo ir kitų vietų.

J. Pyragas

40 METŲ VERGIJA LIETUVOJE
Minėjimas Schwetzingene, Vokietijoje

Birželio mėnuo yra tragiškas lietuvių tautai. Šiemet sukako jau 40 metų nuo Lietuvos okupacijos, kuri įvyko kaip tik birželio 15. Svetimuose kraštuose jau nelengva suorganizuoti nors šiokį tokį to žiauraus įvykio prisiminimą. V. Vokietijoje tai padaryta keliose vietovėse.

Bene pati pirmoji Lietuvos okupacijos sukaktį paminėjo Schwetzingeno LB apylinkė. Ji tai padarė birželio 13 d. Du dvasiškiai, evangelikas kun. Fricas Skėrys ir katalikas kun. Bronius Liubinas, kartu atlaikė pamaldas, kurių metu pamokslą apie laisvę pasakė kun. Skėrys.

Po pamaldų vyko pasaulietiškasis minėjimas, apsiribojęs paskaita ir Tautos himnu. Paskaitą laikė kun. Br. Liubinas. Trumpai suminėjęs dienos reikšmę, jis kalbėjo apie įvykius, kurie yra jaunesnės datos, nei 40 metų. Pasirinko du asmenis, Henriką Jaškūną ir partizanų vadą Kalpoką. Trumpai, bet aiškiai nupasakojęs jų gyvenimo kelią, paskaitininkas konstatavo, kad mūsų tautos viltis iškovoti laisvę yra tvirtai pagrįsta daugelio narsių ir išmintingų žmonių kova ir veikla. Pagrindinis tos kovos frontas yra pačioje Lietuvoje. Ten jis yra tylus, bet labai ryžtingas. Romo Kalantos ir panašių lietuvių pasiaukojimas liudija, kad lietuvių tauta yra gyva ir ryžtinga. Jau vien pogrindinės spaudos buvimas rodo, kaip stipriai ir aiškiai kovojama prieš pavergėją. Antroji kovos linija esanti išeivijoje. Išeivijoje, tiesa, šiek tiek pasigendama ryžtingumo ir vieningumo, bet iš esmės ir čia kovotojų netrūksta. Sovietams labai rūpi nutildyti išeivijos balsą, jie nesidrovi net žiaurių žygių, bet jie savo tikslo neatsiekia. Išeivija vis randa kelių prabilti į įvairių tautų žmones apie tikrąją padėtį Lietuvoje.

Trumpas pavergimo sukakties minėjimas baigtas darniai sugiedant Tautos himną.

VOKIETIJOS LIETUVIŲ JAUNIMO SĄJUNGOS RENGINIAI

Birželio 28 d. Vasario 16 gimnazija surengė susitikimą su naujuoju direktorium Jonu Kavaliūnu ir tuo pačiu atšventė Jonines su linksma programa, šokių grupės pasirodymu, žaidimais ir dideliu laužu.

Liepos 20 d. — rugpiūčio 10 d. Huettenfelde bus 8-14 m. amžiaus vaikams vasaros stovykla, kuriai vadovaus Manfredas Šiušelis, Živilė Vilčinskaitė ir gal iš Berlyno atvykusi Nijolė Sujetaitė.

Vokietijos lietuvių jaunimas raginamas dalyvauti XXVII Europos Lietuviškųjų Studijų savaitėje rugpiūčio 9-16 d.d.

Rugsėjo 26-28 d.d. Muenchene, Haus International (Elisabethstr. 87, 8000 Muenchen 40) VLJS valdyba šaukia jaunimo suvažiavimą (tuomet Muenchene bus Oktoberfest). Kaip pranešama, suvažiavimu didelį susidomėjimą rodąs Britanijos lietuviškasis jaunimas: žada važiuoti apie 15 asmenų.

Lapkričio 7-9 d.d. Huettenfelde numatytas VLJS metinis suvažiavimas su rimta darbotvarke, į kurią įeis ir valdybos rinkimai. Ta proga bus ir linksmavakaris.

BIRŽELIO ĮVYKIŲ MINĖJIMAS HUETTENFELDE

Birželio 15 d. Vokietijos Lietuvių Bendruomenės valdyba paminėjo Lietuvos okupacijos 40 metų sukaktį. Minėjime, kuris įvyko Huettenfelde, dalyvavo lietuviai, latviai ir estai.

Pradėta ekumeninėmis pamaldomis, kurias atlaikė latvių kunigas Lizdeks, kunigas Dėdinas ir kun. Skėrys.

Minėjimą atidarė VLB pirmininkas Andrius Šmitas, pasveikindamas latvių atstovą dr. Platais ir estų atstovą Sander. Toliau A. Šmitas priminė publikai šio minėjimo reikšmę ir pristatė prelegentą dr. Čeginską. Minėjimo tikslas, kaip aiškino dr. Čeginskas, yra priminti viešumai, kad Pabaltijo klausimas dar neišspręstas. Prelegentas apibūdino dabartinę pasaulio padėtį ir po to istoriškai apibrėžė Pabaltijo tautų likimą 1940 metais. Dr. Čeginskas nusiskundė tarptautiniu ir ypač Vokietijos ignoravimu Lietuvos klausimu. Mes turim būti paširuošę reaguoti, kai kada nors iškils Pabaltijo klausimas viešumon.

Minėjimo dalyvius netikėtai nustebino rusų disidento Yuri Belov atvykimas. Daugiausia jis kalbėjo apie lietuvius, su kuriais jam teko susipažinti darbo stovyklose. Išėjęs iš kalėjimo, Yuri Belov aplankė savo draugus Vilniuje.

SODO ŠVENTĖ RUGPIŪČIO 30 D.

Rugpiūčio 30 d. Vokietijos Lietuvių Bendruomenės valdyba ruošia sodo šventę Vasario 16 gimnazijos patalpose.

1978 m. anuometinė VLB valdyba, vadovaujant Juozui Sabui, buvo suruošusi pirmutinę sodo šventę, į kurią atsilankė daugiau kaip 400 žmonių. Tos sodo šventės pelnas buvo paskirtas IV PLJK ruošos darbams.

Artėjančia šiemetine sodo švente rūpinasi valdybos nariai Arminas Lipšys ir Juozas Sabas. Šventės pelnas bus skiriamas Labdaros draugijai.

... M. Š.

Judita Vaičiūnaitė

SIDABRO LOBIS VILNIUJE

Vilniaus meno instituto studentai, kasdami griovius požeminėms komunikacijoms, kaip rašo „Mokslas ir gyvenimas", netoli šv. Onos bažnyčios rado 59 nedidelius pažaliavusius pinigėlius. Tuo radiniu susidomėjo ir archeologai ir su kitais surinko apie 2000 sidabrinių monetų. Apžiūrėjus paaiškėjo, kad tai yra Aleksandro, Žygimanto Senojo ir Žygimanto Augusto (1492-1572) valdymo laikų lietuviški pusgrašiai, vienoje pusėje vaizduoją Lietuvos herbą Vytį, o kitoje - Jogailaičių erelį. Abiejose pusėse įrašai yra lotynų kalba.

Kadangi pats vėlyviausias rastasis pusgrašis turi 1552 m. datą, tai tikriausiai ir lobis buvo užkastas apie tuos metus. Lobis buvo sudėtas į tankaus audimo maišelį ir išsilaikė 400 metų.

Meniškiausiai nukaldinti Žygimanto Augusto pusgrašiai. Dar jo tėvui Žygimantui Senajam valdant, 1545 m. jis nupirko už 500 grašių Vilniuje namą pinigų kalyklai Vokiečių (dabar Muziejaus) gatvėje. Kiek vėliau jis įsteigė ir antrą pinigų kalyklą Tykocine, Lenkijoje.

Tos dvi pinigų kalyklos iki Liublino (1569 m.) unijos kalė dvi skirtingo svorio monetas. Iš tokio pat svorio sidabro gabalo Lenkijoje buvo nukalami 192 pusgrašiai, o Lietuvoje 158. Tai išeitų, kad lietuviškas pusgrašis buvo 1/5 vertingesnis negu lenkiškasis.

ŽMOGAUS BŪDAS IR LIGOS

Prieš 30 metų psihiatrė B. Bec suskirstė 45 medicinos mokyklos studentų psichologines charakteristikas ir padalijo į tris grupes: 1) alfa-ramūs, susitvardantys, lėtoki, atsargūs; 2) beta-gyvi, betarpiški, lengvai prisitaikantys prie besikeičiančios aplinkos, 3) gama-striprūs, temperamentingi, tačiau linkę į kraštutinumus ir nesivaldantys.

Tiems buvusiems studentams sukakus daugiau kaip 50 metų (daugumas gydytojai), buvo patikrintos jų ligų istorijos. Paaiškėjo, kad rimtom ligom, kaip aukštas kraujo spaudimas, širdies ligos, vėžys ir psichinės ligos, daugiausia (77.3%) sirgo 3) gama grupė. 1) alfa ir 2) beta grupėse tokių ligonių buvo tik apie 25%.

Tai reikštų, kad žmogaus temperamentas turi įtakos į žmogaus sveikatą.

SMEGINIS REIKIA MANKŠTINTI

Anglų neurofiziologai pasidarė išvadą, kad kuo anksčiau žmonės pradeda intensyviai mankštinti savo smegenis, tuo lėčiau sensta jų ląstelės. Kurie mažiau mankština, tų jos greičiau sensta.